

dis 213 secundo concurrat), præstare illi arbitrato suo non licebat. Subit interim mirari, quod illustrissimus Mansius, cum in Lucesii suo ms. (quem minime difilemur optima notæ codicem) legat *duodecim* tantum annos regni Domitiano tribui, hanc unice lectionem probet, contra atque habent auctores plerique omnes, ipse uno Synceilli, eoque incerte admodum vageque notationis testimonio fretus.

Ibid. *Domitiani uxor*. Contendit Scaliger, fœcis fecisse Eusebio hæc perperam intellecta Suetonii cap. iii verba: *Deinde uxorem Domitiam, ex qua in secundo suo consulatu filium tulerat, altero anno consubtraverat ut Augustam... repudiavit*. Alterum enim annum interpretatur a secundo consulatu Domitiani, qui utique est Vespasiano Aug. v et Tito iii cons. sive olympiadis 213 secundus; unde septemque metachronismo peccatam hic sit. Mihi, pace Scaligeri dixerim, rectius videtur (si ab eo loco Suetonii hausit) interpretari Eusebium alterum imperii annum, non alterum a consulatu secundo. Neque enim vero intelligo, qui potuerit Domitiam Augustam consalutare Domitianus, sive ab senatu honorem impetrare, cum nondum esset ipse Augustus. At, inquis, facta erat illa Vespasiani nurus que Domitiano nupsit; Augustorum autem ipsa nurus Augustas appellatas, veterum exempla alia docent. Haud equidem inficior de aliis; de Domitia autem, ut regnante Vespasiano, de eius illud obtinuerit, ratio nulla persuadet. Ad hæc, ab ipso dicitur Domitiano Augusta consaluta. Denique gesta *inter principatus initia* referre se Suetonius ibi profitetur.

Domitianus quotidie (apud Vallarsii). Accepta hæc sunt fere verbatim a Suetonio cap. 3: *Quotidie secretum sibi horarium sumere solebat, nec quidquam amplius, quam muscos captare, ac stylo præcæto configere*. Ea tamen exsulare hinc penitus Scaliger jussit, quod sibi viderentur a rupicibus huc coniecta. Nobis, quod revera et a Parmensis, et a plerisque melioris notæ Eusebianis codicibus absint, placuit Italico characterē distinguere.

Col. 459. *Secundus Alexandriae episcopus*. Notatum Goaro, in aliis Synceilli exemplaribus mss. *Αγρίλιον* et *Αγρίλον* hunc dici. *Αγρίλος* autem rectius omnino appellatur Nicophoro. Annos ejus quod spectat, laudati auctores pari consensu solos duodecim numerant; nec plures adnotatos fuisse intelliges ab Eusebio aut Hieronymo, si rationes eorummet in eas ab hoc

anno ad num. 2142, quo successor Abilius Cerdo collocatur.

Col. 460. *Domitianus sine lignorum*. Synceillus pro *ἔσλον ἰσόν* absolute *ἔσλον* legit, id est, *asylum*; que fortasse verior lectio est. Sed est sane Scaligeri ostentatio tanto viro indigna, quod eam lectionem profert, perinde atque ingenio suo excederit, quam dejerare ausim cum a Synceiliano nondum vulgato apographo descriptis.

Col. 437. *Nasamonnes et Daci*. Invenit Schurzfleischius scriptum in aliis libris *Daces*, quem putat Hieronymi metaplasmum. Pro *dimitantes*, ex Græco *ἰπακέραιες*, vertendum fuisset *rebellantes* quod et Scaliger monet.

Col. 439. *Multa opera Romæ*. In Parmensi ms. istud *dicorum* non habetur: apud Eutropium autem (a quo isthæc pericopa, ut et alia passim descriptæ sunt, brevior. lib. vii extremo) etiam quod hic subsequitur nomen *porticus* desideratur: olim in bene multis codicibus erat *forum transitorium dicorum*, Sylburgius *porticum* addidit, odo ibi prætermissio. Mihi verosimillimum est, pro *odeo* ignotiore vocabulo, substitutum olim a librariis *dicorum*, relatumque ad *porticus*. Confer Eutropii locum. Idem ms. *piperatria* legit pro *piperataria*, aut *piperataria* Scaligeri: ad que refert Pontæus *Vespasiani* nomen, legitque alia serie *templum Minervæ Chalcedicæ et odium pro odeum*. Cætera de Trajani foro ac thermis videntur huc perperam intrusa. *Ticians* tamen in Parmensi ms. pro *Titianæ* legitur, in aliis perperam *Totiana*. Que subsequuntur, *Senatus, ludus matutinus, mica aurea, meta sudans*, in eodem ms. ut et alio codice penes Schurzfleischium, omnino non habentur; nec sane velim id vitium antiquarii oscitantie tribui, quin potius laudem codicis germanitatis; nam res clamata ipsa, hæc fuisse postmodum a Trajano ædificia constructa.

Ibid. *Domitianus de Dacis*. Triumphum de Dacis, ut ut jocularem, ex Dione et nummis antiquis recentiores chronologi in annum Domitiani octavum et nonum ex parte conferunt. Suetonio tamen atque Eutropio testibus, Domitianus de Dacis *Cættisque duplicem triumphum egit*.

Col. 460. *Domitianus tante superbæ*. Eutropius de eo, *nullam*, inquit, *sibi nisi auream et argentæam statuam in Capitolio poni passus est*. Que subsequuntur Italico characterē distincta, in Parmensi ms. non habentur.

Clemens (apud Vallarsii). Huc refer que paulo superius ad Cleti pontificatum observamus.

Domitianus (apud Vallarsii). Illud ipsum edictum videtur, quod Suetonius cap. 7 refert: *Ne quis in Italia novellaret: utque in provinciis vineta succiderentur, relicta ubi plurimum, dimidia parte*. Exinde Scaliger contendit, melius *in parte præcipua*; dicturum fuisse Eusebium, quam *in parte præcipua*, quod fatetur se non intelligere. Ego isthæc pro *in Italia* dictum accipio: cætera videsis loci ejus Suetoniani interpretes.

Col. 459. *Flavius Josephus hic finem facit, etc.* Nimis quia in fine libri, ubi se promittit, iterum breviter omnia percurrendo, memoraturum et bellum Romanorum cum Judæis, et que suos evenerunt, in *diem*, ait, *usque hodiernum*, *ἄχρι τῆς νῦν ἡμετέρας ἡμέρας, ἥτις ἐστὶ τῆσδε αἰῶνος ἡμετέρας τῆς Δομιτιανοῦ Καίσαρος ἀρχῆς, qui incidit in annum imperii Domitiani Cesaris 13*. Scaliger villigat, tantum ut Eusebio detrahat, totusque in eo est. Digna lectu sunt que illi reposuit hujus occasione loci Petavius in notis ad Epiph. pag. 386.

Col. 462. *Secundus post Neronem*. Secunda Christianorum persecutio refertur a recentioribus chronologis quinquennio ante, sive ad Christi annum 91; Petavius eam 93 illigat: Blanchinius vere noster jam inde ab 86, quo tempore se Domitianus dominum appellari jussit et deum, repetit.

Ibid. Id est, vocat, seu vertit, et de nomine visionem illam Joannis dicit *Apocalypsis*; nempe quod nuspiam apud Græcos scriptores apocalypsis vocabulum invenire sit, illudque fuerit visioni nomen inditum ab Irenæo. Iterum Hieronymus lib. de viris illustrib. cap. 9: *Quarto decimo anno secundam post Neronem persecutionem movente Domitiano* (Joannes), *in Patmos insulam relegatus, scripsit Apocalypsim, quam interpretatur Justinus martyr et Irenæus*. Recole que ibi adnotamus: frustra enim sunt, qui sive Justinus, sive Irenæi commentarios in Apocalypsin comminiscuntur. Ipse manifesto ostendit Scaliger, se id quod sanctus interpret sentiebat, non fuisse assecutum.

Col. 461. *Domitianus eos*. Que huc congerit ad fastidium usque lectoris Scaliger contra Eusebium ac Hieronymum, ea Basnagius hist. Judæor. lib. i, cap. 19, *κατ' ἑσπερον* refutavit, meraque ejus esse commenta et hallucinationes ostendit. Vide eum omnino a pag. 595 ad 601.

Ibid. *Scribit Brutius*. Auctori paschalis chronici *Βροτius* hic dicitur; receptor scriptura est *Bruttius*, quemadmodum et apud Malalam legi Fabricius jubet pro *Bottio*, sive *Bullio*. Scaliger aut *Bruttium Presentem*, qui cum imp. Antonino consul fuit, et cujus filia imperatoris Antonini filio nupsit: aut saltem ejus gentilem quemdam fuisse hunc historicum, putat. Porro T. Flavius Clemens consul fuit anno præcedente, Domitiani (cujus et patrus erat) decimo quinto, affectusque martyrio est extremo, aut vixdum exacto consulatu sui tempore. Recte adeo et *consulis* appellatione ab Hieronymo, et *consularis viri*, *ἑκατοῦ*, in Græcis apud Synceillum donatur: recteque Flaviæ Domitillæ, ejus ex sorore neptis convenit tempus, quod Eusebium notat: que duo assequi Scaliger non valuit, ac temere, vel unius anni metachronismo, vel *ἀποστροφῆς* peccatum hic jaclat. Sed et reliqua que huc congesit vir cætera doctissimus, commenta ejus et *σφάλματα* fere omnia sunt. Præcipua vero ejus est hallucinatio, quod Flaviæ Domitillæ, T. Flavii Clementis uxorem, cum ista, de qua noster agit, cognomine Flaviæ Domitillæ virgine, Clementis nepte, confundit. Quare et proterve satis martyrologium Romanum ad 7 maii, ubi hæc *virgo* dicitur, falsitatis insinuat, et denegat Eusebio fidem. Denique ex eadem præconcepta opinione, Pandatarium insulam ex Dione memorat, in quam uxor quidem Flavii Clementis relegata est, non neptis virgo, cui Pontia obtigit.

Ibid. *Domitianus occisus in palatio*. In uno apud Schurzfleischium ms. *vespillonæ*, glossæ *bispellionæ* vocant. Adito Suetonium cap. 17, in eumque notas ex nupera edit. Burmanni pag. 444. In annis Domitiani non dubitavimus, Fuxatensis apud Pontæum ms. codicis auctoritate rescribere 43, cum hæctenus in editis perperam omnibus libris obtineret 35, qui manifestus error est ex veteri, ut et Scaliger observat, consuetudine scribendi xxxv pro xl. Par quippe omnium consensus antiquiorum est, attingisse eum annum 45, cui expleudo vix deerat solidus mensis et quinque dies, teste cum primis Xiphilino. Quæ subsequuntur, Italico characterē distincta, Scaliger respuit, nec habet Parmensis, aliique melioris notæ mss. excepta autem sunt e Suetonio cap. ultimo.

Col. 462. *Nerva*. Parmensis mss. tres modo menses supra annum dat *Nervæ*: et satius tamen erat aliquot diebus summam hic notatam auxisse,

Col. 461. *Alexandriæ Ecclesiæ*. Idem ms. Cerdoni sex tantum annos tribuit, male.

Col. 462. *Iustus a Tiberiade Iudaorum*. Videtur Photium cod. 33, Hieronymum quoque de viris illustrib. c. 14, et Fabricium, si libet, lib. iv, cap. 6, biblioth. Græcæ.

Col. 461. *Nerua morbo perit*. Malim adungere Dionis fidem, qui duntaxat sexagesimum sextum ætatis Nervam tradidit attigisse, vixisse scilicet annos 65, menses et dies decem. Eutropius a quo nostrum accepisse voluit, solum *septuagesimum et alterum annum* ei tribuit.

Col. 462. *Trajanus*. In Parmensi ms. *menses xi, alias vi*, atque hoc verum; tantum superaddas dies ferme quincecim ex Xiphilino atque Eutropio.

Col. 461. *Joannem Apostolum usque, etc.* Hoc scilicet anno creditur obiisse juxta Epiphanium. Irenei testimonium habes lib. iv, cap. 3. Vide et Hieronymi lib. de viris illustribus.

Ibid. *Ignatius Antiochenus*. Secundus Trojam imperii annus in antiqua inscriptione mea, quam claris, concivis præstantisque amici Scip. Maffei precibus superatus dono dedi, consignatur consulibus, APPIO ANNIO GALLO, etc. LUCIO VERULANO SEVERO... : quod notamus, ut scias ex hac uno quantivis pretii marmore, colligi qui vere hocce anno, et ad diem quidem 23 augusti, qui ibi notatur, consules fuerint, et Panvinium emendari, qui pro his *Caium Tullium Africanum, et Clodium Crispinum* suffecerat. Cætera quæ porro scripta ibi sunt, de victoris in Circensibus ludis ad prodigii instar, faciem historiam multam præbent, et quantos per ea tempora ludos, Circensium, Trajanus ediderit, quos et Eusebius memorat, sciat. Huc nos retulimus ipsi, ut nostri in patrum museum meriti lapidibus duodeviginti aliis selectissimis, quos Romæ comparavimus dono datis, quandoquidem factor oblitus est laudatus musei enarrator Maffei, mentio aliqua sit.

Col. 462. *Romanæ Ecclesiæ episcopatum*. Recole que superius ad Cleti pontificatus initia diximus.

Ibid. *Trajanus de Dacis*. Triumphasse de Dacis Trajanum hoc imperii sui anno, confirmant ex Dionis testimonio lib. lvm summi chronologi Petavius et Pagius. Pronuntiat e contrario Scaliger, pertinere hunc triumphum ad annum superiorem, imo ad consulatum ut ipsius Trajani et Cornelii Frontonis. Potiores nobis illorum rationes sunt.

Col. 461. *Trajanus victo rege*. A priore de Dacis triumpho, ad victum Decebalum, et Daciam in provinciam redactam, tres ferme anni intercedunt. Recte adeo Pagius aliquo recentiores chronologi gestum hoc referunt ad annum imperii Trajani octavum, atque ex parte nonum, L. Cejonio, Commodo Vero, et L. Tutio Cereali coss. Scaliger, qui adscribit triennio anti, sive ipso Trajano v et Maximo ii coss. nummorum, quorum minime assecutus est sensum, inscriptione deceptus est. Quod enim ibi scribitur, OPTIMO PRINCIPI COS. V. et in aversa parte sub muliere sedente DAC. CAP. non quod, eum consulatum gerente imperatore, capta sit Dacia : sed quod ille jam quinque consulens egisset, significat, tametsi tunc minime consul esset. Ejusmodi exempla etiam in consulatu ejus quarto ab aliis observata sunt. Cæterum voluit hac pericha Hieronymus non unius anni, sed plurium, ut alias facit, gesta comprehendere. Vide Pagium in annal. bar. tom. I. p. 104. Pro *Decebal*, quod erat Dacibus regibus nomen, Parmensis, aliique mss. ut et Trebellius Pollio atque Eutropius, *Decebalum* præferunt.

Ibid. *Sarmatas*. Verbatim fere hæc descripta sunt ab Eutropii lib. viii, cap. 3, quem cum doctorum interpretum notis adito. Parmensis ms. quemadmodum et vetustiores editiones *Asmenos* habent. Scharidus ad libri oram adnotat, forte *Agrenos* legendum ex Dione. Variat et Palatini mss. teste Schurzleischio, quorum primus *Astrocticos*, secundus *Asmenos*, tertius *Astroneos*, quartus *Asneos* nominat. Cæterum, inquit ille in euis posterioribus, *Ostroeni, Ostroeni, Ostroeni* (ut aliis dicuntur) iidem sunt populi. Regio *Ostroeni* memoratur in libello provinciarum Schoenhofiano. Anonymus geographus a Jac. Godofredo editus, pag. 40 : "Ἐπειτα τῆς Ὀστρονήτης Ἐβασσα καὶ πόλις λαμπερὰ. Ζωτικὸς τῶος Ὀστρονός (malim Ὀστρονός) πρὸς βοτάνησιν meminuit Nicephorus h. e. lib. iv, cap. 25, et Eusebius lib. v, cap. 16. Sed *Ostracina* urbem facit in Augustanica regione. Etiam Gregorius ὁ Θεολόγος, epist. 16, *Ostracina*, meminuit. Non habuit ergo causam Harduinus, ut ad Plinii h. n. lib. v, cap. 12, dubitaret, talem unquam locum fuisse. De *Bosphoranis*, sive *Bosphoranis*, Cimmericis utique ad orientem, multo magis disputatum. Fabretus ad col. Trajan. cap. 1, pag. 23, Eutropium, atque adeo et Hieronymum falli putat. Schurzleischius, cum

auctor paschalis chronici circa annum 7 aut 8 Trajani, Bostrenos dicat inde tempora sua putare, mavult hic etiam apud Eusebium *Bostrenos* rescribi : cui firmandæ conjecturæ cum Dufresno in notis ad eum locum observat, fuisse eam civitatem Romano imperio per Trajanum adjectam, et a Ptolemæo inter Arabiæ oppida recenseri. Nihilosecuius in notis posterioribus consuli jubet de *Bosphoranis* regibus, et ejus imperii *δαδογὰς*, Isaac, Casaubonum ad Strabonis lib. vii, et ad *Ænæ Taciti* cap. 3, breviarium Rufi Festi, cap. 16 : *Idem Pompeius Bosphoranis et Colchis Aristarchum regem posuit*. Meminit *Bosphoranorum* præter laudatos, Eutropius lib. vi, cap. 11, et Dio Cassius lib. xxxv, pag. 36. Reliquum textum quod spectat, in Parmensi ms. et pridem apud Pontacum, et vetustiores editiones, erat, et tenuit in mari Rubro classem, et instituit, ut per eam, etc. Notatu dignum mare Rubrum hic sinum Persicum dici, qua de re vide Relandi singularem dissertationem. Quod porro dicitur *instituit*, perinde est atque in animo habuit, neque enim effecit, ingravescentem senium causatus. Sunt denique alii libri, in quibus *vastarentur* legitur, pro *vastaret*.

Col. 461. *Romæ aurea domus*. Scilicet quæ ejus pars superfuerat a præcedenti incendio sub Domitiano.

Col. 463. *Terræ motu quatuor urbes*. Scribendum fuisse *Orilarum*, Scaliger monet : haud scio, num re etiam ipsa ita Hieronymus scripserit. Quidam, teste Schurzleischio, mss. *Oricorum*, quasi καὶ Ἀρὰς, Græce fuisset.

Col. 464. *Alexandriæ Ecclesiæ*. Non addit annos 12 Parmensis liber.

Col. 463. *Trajanus adversus... Ignatius quoque*. Cur e Syria Romam: Ignatius bestis objiciendus amandaretur (quam proponit discutendam questionem Scaliger, Trajani), in ejus conspectum, cum Antiochiæ ageret, ductus est, voluntas atque imperium fecit : ut, quando per hominis conditionem licebat, spectaculum in amphitheatro Romano præberet. Verum alia est, quam Scaliger dissimulat, Eusebiani loci difficultas, in recta scilicet temporum computatione posita. Nam cepisse quidem hoc anno, Trajani decimo, tertiam in Christianos persecutionem, nolim inficiari : S. vero Ignatium hoc ipso anno martyrium subisse, nondum, ut credam, satis probabilibus, argumentis adducor. Imo vero fere persuadet Trajani historia rerumque series, ut hoc differam solido quin-

quennio serius, sive ad ejusdem imperatoris saltem decimum quintum. Ductus nempe est s. martyr, ut dudum monuimus, in Trajani ipsiusmet conspectum, cum venisset Antiochiam, a quo Romam jussus est duci feris objiciendum. Atqui non ante ann. imperii decimum quartum, sive vulgaris æræ 112, profectus est in orientem imperator : id quod certis argumentis Norisius noster in epist. consulari, et Pagius ipse contendit : neque Antiochiam venit nisi circa octobrem ejusdem anni. Ignatius Romæ, quod ejus martyrii acta testantur, passus est calend. febr. subsequentis utique anni ; neque enim longius temporis intervallum damnato ad bestias homini concessum, præ credere est : illud vero maximam partem mari Antiochia Romam transmittendo insumptum. Hæc sane propior ad verum visa ratio est : alii in alia omnia abeunt ; quin ipse Pagius post adhuc triennium, sive Christi 116, cum deno Trajanus rebus a bello Parthico, Antiochiam venisset, martyrium s. antistitis differt. Ita sentiat Gullicelmus quoque Loydius episcopus Asaphensis peculiari diatriba a Pagio edita, et ante eum Pearsonus in dissert. posthuma, etc. Tu confer Tillemontium in notis ad Trajani vitam, nota 17. Textum quod spectat, Scaliger cum vetustioribus editis libris præcedentem proxime perichorem de primo Alexandriæ episcopo ad superiorem nonum Trajani annum retrahit, tum prefixo grandioribus litteris titulo : *Tertius persecutio*, reliqua : *Trajanus adversus Christianos, etc.* ad ordinationem usque Alexandri pontificis, sub decimo Trajani comprehendit, undecimum carere gesto fecit.

Col. 463. *Plinius secundus*. Bithyniam scilicet, quod nomen, quia neque in Græco erat Hieronymus tacuit. Ut autem exploratum habeas, quo tempore eam provinciam Plinius regeret, quod et Scaliger ignorabat, adito Tillemontium nota 14, ad Trajani vitam. Epocham ejus epistolæ de imponendo persecutioni in Christianos modo, filii chronologorum duodecimo aut decimo tertio Trajani illicant ipsum Plinium lib. x, epist. 97 et 98. Infra ubi dicitur, *Christo ut Deo*, Parmensis ms. ut voculam tacet, et ubi ex eodem restitimus, *ad confederandum disciplinam*, unus Palat. habet ad *confrendam* : quo et Pontaci pridem lectio fuit. Mox idem liber : *Hoc quidem requirendum non esse*, prætermissum genus. Cæterum, ut probe notatum est etiam Schurzleischio, non ait Eusebius hoc loco,

fuisse Plinii epistolam hoc anno perscriptam, ut nonnulli sentiebant, quos Pagius refutat: sed tertie, quam vocat, persecutionis occasione, uno, ut assolet, tenore narravit, quæ ad eam spectabant.

Col. 463. *Quintus Romanus Ecclesia*. Innumus superius ad Cletum, quæ recentiorum eaque propior ad verum sententia sit. Evaristus, cui Alexander successit, juxta Bianchini nostri rationes, martyrio affectus est 26 die octob. anno vulgaris æræ 108, imperii Trajani decimo. Alexander substitutus est paulo post, sive 3 decembr. die Dominica, seditque solidis octo annis et quinque mensibus, die 3 maii donatus ipse etiam martyrii palma. Quod hic itaque decem et tribuuntur, videtur ab ejusdem ordinatione repetitum, quæ 27 septembr. anni vulgaris æræ 106 adscribitur. Videsis Anastasii tom. II, a pag. 80 ad 85.

Col. 464. *Flavius secundus Novocomensis*. Quod additur et *historicus*, Scaliger et post eum critici plerique omnes culpæ vertunt auctori nostro, a quo fuisse aiunt perperam majorem Plinium Veronensem cum juniore altero Novocomensi confusum: quod quidem eo inferunt probabilis, quod hujus epistolæ nondum legisse Hieronymum volunt, sed descripsisse incuriosius quæ antea simili errore deceptus Sammonicus Serenus obtruderat, ut apud Macrobius saturnalis lib. II, c. 12, videre est. Accedit quod Pliniana vitæ auctor, Suetonius quidem vulgo creditus, sed falso, et ut Scaliger sentit, Hieronymo posterior, ab eo videatur accepisse: indeque alii deinceps priorum auctoritate decepti in eundem errorem impeggerint. Ego alios missos facio. Nostrum quod spectat, nullam aio fuisse ejus hallucinationem: Scaligerum autem, quem facile ipse ejus occasione verbi admisisset, errorem in Hieronymo comminisci. Enim vero et junior Plinius *historicus* jure appellari potuit, qui historiam a se adornatam multis argumentis indicat, et cum lib. v, epist. 8, flagrare se historie conscribende studio testatur, et lib. viii, epist. 4, Caninio præcepta dat, quibus belli Dacici historiam conscribat, denique cum ejusdem lib. epist. 3, 13 et 15, et seq. ix, 13, 18, 20, plurimum meminit id genus libellorum, quos ipse considerat. Adeo nec temere in elogio, quod cernitur Comi sub ejus statua, *historici* laude donatus est. Attamen Hieronymianum hocce testimonium in causa fuisse video, cur sequiores critici de majore Plinio acciperent, qui hæc ferè

historici appellatione a juniore distinguitur. Quare in vetustioribus editis libris, et pridem apud Pontacum in fine periochæ ab soloilo glossatas subjuncta sunt verba, *perit dum inivit Vesuvium*: quæ tamen neque in Miræi, neque in Scaligeri editione habentur, neque in Parmensi, aut ullo ex quatuor Palatinis mss. atque aliis, quos nos consulimus, aut alii laudant. Quamobrem et exsulare hinc penitus jassimus. Pontacus suppleri ita voluisset: *Nepos illius, qui perit, etc.*

Col. 463. *Pantheum Romæ*. Rem dicere videtur Scaligero plane incredibilem; neque enim ullam tantam ait fulminis vim esse posse, quæ tam validam structuræ molem penitus absumere possit, ut hic legitur. Quare non dubitat, apud auctorem, ex quo desumpsit Eusebius, scriptum fuisse *εξαφανίσθη* pro *κεραυνῶ διεφθάρη*, aut certe non de Agrippæ Pantheo, sed de minus insigni alio intelligendum (puta Pantheo Jovis uitoris, aut alio Minervæ medicæ, quod Rufus et Victor in Esquilina regione memorat). Præstabat vero, ut ego quidem sentio, ita verbum *διεφθάρη* accipere, ut insigniter quidem lesum et vitiatum, non, ut Scaliger contendit, deletum significet marmoreum tantæ molis delubrum. Nam ut de alio quam Agrippæ interpretetur, Panthei nomen, quo *πᾶσι θεοῖς* atque absolute illud designatur, vix sinit, aut ne vix quidem. Historia quoque ipsa, atque epigraphæ ejus templi, qua dicitur a Severo Aug. instauratum, facile non modo quod fecerat veritate (quæ nec tanta videtur), sed et hoc ipsum ietu fulminis vitium ante annos ferme 70 contractum indicat.

Ibid. *Post Justum*... *octavus Matthias*. In Parmensi ms. *Mathias* hic dicitur, in Græco quod laudamus ex Synello, *Μαθίας*.

Ibid. *Trajanus Armeniam*. Conferendi hæc de re antiqui apud Mediobarbum et Blanchinum numeri.

Col. 464. *Terræ motus Antiochiam*. Malim adjungere rationibus Pagii fidem, qui ex Xiphilini læulentissimo testimonio, atque illo, quod laudamus, Synelli (maxime verbis *κατόνος Τραπεζοῦς*), subversam terræ motu Antiochiam solido biennio post refert. Quin illud etiam probatur magis, quod doctissimus idem chronologus contra Baronium, Calvisium, et Norisium nostrum, ex Dione et Malala infert, eum terræ motum non circa vernum tempus, sed labente anno, et vicesima die tertia decemb. contigisse:

atque adeo tertio hujuscæ olymp. 223 anno, qui a solstitio æstivo inchoatur.

Col. 463. *Judeæ in Lybiam*. Eidem anno seditiones istas Judæorum adscribit Scaliger, quo terræ motus Antiochiæ contigit. At cum, inquit Pagius criticus. vol. I, p. 111, hæc recitentur a Xiphilino ex Dione longe post terræ motum Antiochenum, qui sub ipsum finem anni sequentis contigit, ea rebello ad annum 116, quo in chronico Eusebii narratur, retrahenda.

Ibid. *Judeis in Mesopotamia rebellantibus*. Parmensis ms. *Judeis Mesopotamiam rebellantibus*: Palatini autem, *Judeis in Mesopotamia, etc.* De Lysie Quietii nomine et varia scriptura videsis Pontaci notas: quibus adde ex Goaro, etiam in eo deceptum fuisse Casaubonum, quod ait ex alterius fide, Lusium scribi in Synecelliano codice bibliothecæ regie. Scaliger in suis collectionibus de suo rescripsit *Κοίτης*: apud Eusebium, hist. eccl. lib. iv, c. 2, *Νοκίτιο Κοίτιο* legitur, et apud Nicephorum *Νοκίτιο Κοίτιο*: alii codices Valesio laudati *Κοίτιο* præferunt. Videtur jamdudum olim *Luciæ* vel *Luscii*, Romanam nomen, in Græcâ affine depravatam. Videsis Fabrettum de columna Trajani cap. 1.

Col. 466. *Salamina urbem Cyprî*. Laudatus pridem Scaligero auctor valde bonus libelli de locis apostolicorum Actuum (quem præpostero judicio prætermissem a Martiano, nos inter Hieronymiana opera in appendicæ altera tom. III postliminio restitimus) sic habet: *Salamis, civitas in Cypro insula, nunc Constantia dicta, quam Trajani principis tempore Judæi, interfectis omnibus accolis deleverunt.*

Col. 465. *Trajanus morbo*... *perit*. Receptor isthæc sententia est veterum, Dionis, Xiphilini, atque aliorum, altera de Seleucia Isauriæ, quæ unicus est quantum recordor, Eutropii, ex quo reliqua hujus periochæ verbo tenus descripta sunt. Cæterum de Trajani ætate, ut notatum est etiam Schurzleischio, non convenit inter auctores. Xiphilinus annos supputat 60, menses 10, dies 24; Dio annos 61, menses 6, dies 15; repetit enim imperii initium ab ætatis an. 32; Eutropius 62, menses 9, dies 4. His solidum annum adjuccit Eusebius sive Hieronymus. Sextus Aurelius Victor 64, chronici paschalis auctor 65, Malala 66. Pagio prior Xiphilini supputatio probatur unice. Ms. Parmensis ferme cum Eutropio collocata legit, pro *collata*, plusque habet mox, *intra urbem in foro sepultus*: quasi voluerit docere auctor, soli concessum fuisse

Traiano, non intra urbem modo, sed medio in foro sepeliri; alioqui enim certis antiquorum testimoniis, multos fuisse ante Trajanum sepulcri intra Urbem privilegium concessos, compertum est.

Col. 466. *Hadrianus*. Ulque a Trajani morte, que anno primo olympiadis 224 die decima augusti contigit, tametsi per aliquot dies occultata est, Hadriani imperii initia repetenda sunt. Hic vero annus cum æræ Christ. 117 et sequenti ex parte concurrat: quare pergit peccare non nihil Eusebius in temporum comparatione. Scaliger autem solitum errorem contra Eusebii rationes errat, initia Hadriani componens cum Christi 117, et nihilosecius Eusebium de biennii prochronismo reprehendens.

Ibid. *Hadrianus Italiae*. Imo Romæ natus dicit Spartianus cap. 1, in quo locum videsis Casauboni notas. Parentes quidem ejus ex Italia Hispaniæ erant: sed tum fortasse, cum hic natus est, rationum suarum causa Romæ agebant. Hieronymus hæc abs Eutropio l. viii, c. 6, desumpsit.

Col. 465. *Hadrianus Alexandriam*. Peneget Scaliger, Romanos evernisse unquam Alexandriam: quod nemo unquam ejus cladis meminere. Quin imo tantum, inquit, abest, ut eam urbem eversam Hadrianus sublevarit, ut cum florentissimam deprehendisset, vetera privilegia illi reddiderit, nova insuper addiderit. In quam rem laudat ipsius Hadriani epistolam ad Severianum apud Fl. Vopiscum in Saturnino. Attamen non id satis esse causæ arbitror, cur fidem auctori nostro denegemus; neque enim nunc demum est quod discimus ab eo novi aliquid, et vel contentibus qui supersunt, vel qui antea prodiderant, scripturibus jam deperditis, de re cognoscimus. Alioqui licebit etiam corruptum suspicari jamdudum olim Græcum textum qui de *Ἰεροβάλο*, fortasse pro *Ἰεροβόλο*, contra Alexandrinos insurgentibus dixerit: certe cum apud Synecellum nihil sit quod huic periochæ respondeat: est tamen ejus utique loco notatum de Alexandrinis civibus, quos Hadrianus a tumultuantibus Judæis vindicavit.

Ibid. *Hadrianus Trajanum videns*. Confer Eutropium, si libet, loco dudum laudato, unde hæc Hieronymus, et laudatus quoque Scaliger Sextus Rufus descripsit. Facit cum his etiam Dio; sed Spartianus consilium istud Hadriani ponit in laudis parte. Ex his autem probe tempus convenire intelligimus; provincias enim

illas dimisit Hadrianus, cum esset Antiochia Romam profecturus, ne relinqueret sibi hostem a tergo.

Ibid. *Hadrianus Judæos capit.* Hoc nimirum anno, quidquid Scaligero videatur, per Tinium Rufum Judææ presidem, ut Petavius et Blanchinius observant. Idipsum Inculentissime S. Hieronymus in commentario in Danielem cap. ix, sub finem, tradit: *Quo mortuo* (Vespasiano), *transactis septem hebdomadis, id est, annis quadraginta novem, et quo postea de ruinis Jerusalem urbs Elia condita est, rebellantes Judæos, Tiniō* (alibi ita ferentibus mss. lectum est *Tiniō*) *Risfo magistro exercitus pugnante, superavit.* Plura dicemus hac de re infra ad annum Hadriani octavum, quo loco et faciemes Scaligeri objectionibus satis.

Col. 466. *Hadrianus eruditissimus.* Rectius, observante Scaligero, hoc pertinebat ad titulum primi anni. Confer Cedrenum in comp. pag. 197.

Col. 465. *Hadrianus reliqua tributorum.* Perperam habet Scaliger *tributorum Urbis*, perinde atque de Romæ tributis, non provinciæ, sermo esset, nec bene addit in Græcis post *πόλεων* verbum *καὶ πόλεων*, que tamen ab interpolato e Cedreno accepit. Impressæ lectioni calculum addunt pari consensu quibus utimur mss. tum Cassiodorus, denique omnium luculentissime vetus collectio chronicorum ex Thormacho, ubi *tributa urbium plurimarum relaxavit.* Rem ipsam quod pertinet, videndus omnino Salmasius in notis ad illa Spartiani p. 4: *Ad colligendam autem gratiam nihil prætermittens (Hadrianus) infinitam pecuniam, quam fisco debebatur, privatis debitoribus in Urbe atque Italia, in provinciis vero etiam ex reliquiis ingentes summas remisit, syngraphis in foro Trajani, quo magis securitas omnibus roboraretur, inensis.* Nec prætermittendum quod Scaliger hujus occasione loci pulcherrimum exemplum indictionis apud Dionem lib. lxxix observat, ubi dicitur Hadrianus, remisisse tributa præstituta tempore annorum *σεκαδέκιμη*, *εκαθόκτατῆ ὀρίσας γρόνον, ἀπ' ὧς τε καὶ μέγιστος ὁ τρητήρησις τοῦτο ἔμαλθεν, unde et quousque hoc observari vellet.* Spatio selicet annorum sexdecim: tot enim anni sunt ab indictione ad indictionem inclusive, ita ut sextus decimus annus sit principium secundæ indictionis, quo sensu eam vocat *εκαθόκτατῆ γρόνον*; quemadmodum quintus annus est principium secundæ olympiadis. Accedit quod eo anno decimo sexto, ut Pagius ex laudato Dionis lib. lxxix observat,

Hadrianus sua erat quindecimalia celebraturus. Cætera nihil moramur, quæ huc multa a Scaligero contra Hieronymianam interpretationem congesta sunt: quandoquidem cum eo pedem Salmastius contulit, et quod erat nostrarum partium, strenue præoccupavit. Placent ejus cum primis isthæc: Mirum est, Hieronymum, quod erat in Græco Eusebii, *καὶ Ῥωμαίων πόλεως ἐξαρίστα*, Romanorum nomen suppressisse, et vertisse, *plurimos tributis, liberos fecit.* Non dubium est, quin Eusebius, vel auctor unde Eusebius sumpsit, per *Ῥωμαίων* cives urbanos et Italicos intellexerit: per *πόλεων* vero *καὶ πόλεων*, provincias et provinciales. Nam sub Hadriano adhuc observabatur illud discrimen inter cives Romanos et provinciales, quod postea sublatum est lege Antonini Pii, qua civitas omnibus data. D. Hieronymus cum ad etatem suam respiciens, sciret omnes cives esse Romanos, in versione Eusebii *plurimos* pro Romanis posuit, cum satis de Romanis dictum putaret illis verbis, *tributa urbibus remisit.* Nam utique urbes ille erant Romanæ: cur igitur opus repetitio, *Romanis tributa indulisse?* Notanda et hæc differentia apud Eusebium in Græcis, urbibus quidem, id est, provinciis, reliqua tributorum remissa. Ita enim recte vertit Hieronymus, *τῶν γρόνων ὑπελάξας.* Romanis vero, quod de civibus interpretor, tributa ipsa remissa: nam hoc in futurum, illud in præteritum. Cætera apud eum recolas etiam per subsequentes ibi tres notas.

Col. 465. *Romanæ Ecclesie sextus.* Recole que dicta superius sunt de Alexandro. Blanchinius a superiore anno, die 7 junii, Sixti pontificatum auspicatur.

Ibid. *Plutarchus Chæroneus.* Quod querit Scaliger, omissum in Græcis culpa Georgii aut librarii (Enonatum, decurtato, quo utebatur, apographo tribuendum erat, ut ex his que laudamus nos liquet. Fallitur et in eo vir doctissimus, quod ait, non posse hunc esse eundem Enonatum cum Gadarensi Cynico, cum sit plane idem, et sub Hadriano flourit, ut ex ipsis, quos laudat ille, scriptoribus Suida et Socrate lib. iii, c. 23, tum aliis puta Eusebio præp. evang. lib. v et vi; Juliano imp. orat. 7; Nicephoro lib. x, cap. 36; Theodorico Therapeut. vi et x, compertum est. Vide Jonsium hac super re hist. phil. pag. 245.

Col. 466. *Alexandrina Ecclesie quintus.* Omissa perperam hæc est a Scaligero periocha, que et in plerisque mss. æque atque editis libris habe-

tur, et ad Eusebianum contextum omnino pertinet. Variant vero iidem libri in annorum, per quos dicitur sedisse, numero; primus enim Palatinus solos decem, ut et Syncellus quem laudamus, et Nicephorus: tertius uno adhuc minus sive novem duntaxat adscribit. Faciunt vicissim cum Pontaco Parmensis ms. et vetustiores editiones Sichardi, Miræi, atque aliorum. Præterea *Justinus* pro *Justus* abs Nicephoro appellatur.

Col. 465. *Bellum contra Sauromatas.* Non bene in sequentem annum 4 Hadriani bellum hoc alii transferunt: in quam videtur sententiam Blanchinius quoque noster concessisse, cum idem tamen gestum, pacemque cum Sarmatis ac Roxollanis pactam, ipsemet haud satis sibi bene constans, biennio ante ex Petavii rationibus adscripsisset. Et est revera prior ad fidem doctissimi Jesuitæ opinio, quæ et Spartiani nititur auctoritate, assertentis anno imperii altero, qui est ære Christ. 118, Hadrianum circa autumnum profectum esse in Mesiam, et quos parabat armis reprimere, Sarmatas pace sibi conciliasse. Sed nec prætereunde, quas Pagius init rationes num. 3. Scaliger illud quod in Græcis est *καταλαμαθισαν*, haud recte verbi abs Hieronymo *bellum gestum*, notat; ita vero scriptum ab Eusebio fuisse, quo auctore novimus?

Ibid. *Terra motu apud Bythiniam.* Contra veterum codicum ipsiusque fidem historici legit Scaliger, et vicina urbes plurimæ eversæ sunt. Parmensis utique, et tres quos Schurzfleischius laudat codices Palatini, vetustioresque editi libri impressam lectionem veram unice comprobant: comprobant et Græca que ex Syncello laudamus: Nicephorus item, qui Niceam et Nicomediam ab Hadriano instauratas memorat. Denique et familiaris hæc est, quod etiam Schurzfleischius observat, locutio Hieronymo, ut est illud, *plurima Babylonis urbis instaurans*, atque his similia passim. Cætera videsis chronici. paschal. pag. 203.

Ibid. *Euphrates Stoticus.* Ex Dionis lib. lxxix, ubi eodem anno quo Romæ ludos natali suo edidit Hadrianus, mortem sibi conscivisse veneno Euphrates refertur, colligere est, biennio ferme serius ab Eusebio recenseri: Scaliger solidi cum peccare quadriennii metachronismo contendit. Res pendet a certa itineris Hadriani epocha, de qua tantopere disputatum est. Videsis Pagium et Tillemontium ad tertium ejus imperatoris annum, et nota 5 in ejus

vitam. Adde et Fabricium ad proœmium Eutapii.

Col. 466. *Hadrianus in Lybiam.* Id ipsum, quod historiam æque atque tempus spectat, confirmat Blanchinius nummorum apud Mediobardum suffragio.*

Ibid. *Hadrianus Atheniensibus.* Consentunt fere Eusebio in temporis notatione Petavius et Pagius, duo chronologie lumina. Blanchinius noster Hadriani profectorem Athenas, serie ejus itineris intermissa, in alterum ab hoc annum differt. Eo autem imperator identidem rediit, bisque ibi hiemem exegit. Vide Pagium.

Col. 465. *Hierosolymis decimus.* Scaliger (quod veli excisam penitus Hierosolymorum urbem sub Tito, ut ne easam quidem et humile superficialium ei liceret solo immolari, postquam aratrum muris impressum fuit) successione istam et nomina episcoporum Ecclesie Hierosolymitanæ in dubium revocat: certe quidem eos pernegat Hierosolymis constitisse. Porro in consequentibus satis prolixè contra eam veterum aliorum patrum sententiam disputat, ipsiusque Eusebii, et maxime Hieronymi in commentariis in Zachariam et Joëlem, qui non plane dirutum fuisse urbem, sed partem ejus quamdam (Hieron. dimidiam) superfuisse dicunt, que demum fuerit ab Hadriano expugnata. Cui quidem sententiæ obstare videtur omni major exceptione Josephus lib. vii de bello, cap. 1, assertentis, tribus exceptis turribus, et parte muri ab occidente, totam fuisse funditus eversam civitatem et templum. Sed non ideo erat eorum omnis elevanda auctoritas, siquidem et cum Josepho, si verba ejus et mentem penitus inspexeris, venire in concordiam possunt. Ait enim ille relicta a Tito ad Hierosolymorum custodiam integram legionem decimam, nonnullasque alas equitum et peditum cohortes. Hæc supra sex hominum millia erant, quibus sæpe excipiendis et multas domus superfuisse credendum est (præter tres illas turres, que cæteris eminebant, Phasactum, Hippicum, Mariammem), et sustentandis alios non defuisse ibi qui agerent, eisque vitæ necessaria suppeditarent. Et ruinis præterea illis incubare senes aliquos et feminas, a quibus nihil esset metuendum, Titum permisisse, idem auctor est. Colligere autem hinc licet, permisso deinde alios atque alios eo regredi, ibique agere, instauratis sibi domibus: quod si per annos plus quam 60 continues (tantum enim temporis ab illo excidio

ad postremum sub Hadriano interest), exere-
visse eos intelliges in ingentem summam ac ci-
vitatem, maxime cum patris soli omnium longe
cupidissima natio illa sit, a quo demum, atque
ea de causa, prohibita est Hadriani edicto. Beni-
que Appiani in Syriacis, ubi suis demum tem-
poribus urbem Hierosolymorum non ita pridem
instauratam, tradit fuisse ab Hadriano deletam:

Ὁδὸν ἀστυρίων ἀδίκῃ ἐκκαθάσται ἀνὸν κατὰ κράτος, καὶ Ἄδριανὸς
ἐν ἑσπέρῃ: hujus, inquam, contemporanei aucto-
ris testimonio reponi quid possit non video: et
subridiculum est, quod Scaliger putat auctori-
tatem elusisse, cum ait, multa hujusmodi fabu-
losa attestata fuisse illi libro Appiani: quod si
non assuta ea sunt, valde infantem eum fuisse
in historia. Ne satis utrumque commode atque
expedite: sed neutrum ad faciendam fidem.
Enimvero fuerunt ad id usque temporis Hebræi
magno numero Hierosolymis, et Christianorum
ex circummersione cum primis Ecclesia: neque
potest hac saltem ex parte episcoporum catalo-
gus revocari in dubium. Alias, quibus urgetur
difficultatibus, expedit perquam erudite Bas-
nagius in hist. eccl. lib. 1, quem videsis. Jam
vero quod nomina ipsa pertinet, pro *Seneca*,
quemadmodum vocatur iterum ab Eusebio hist.
eccl. lib. iv, cap. 5, pene Synecellum est *Heneas*.
Ephres, Nicephoro *Ephrem* appellatur, Synecello
Ephraim: pro *Joses* in Græco ipsius quoque
Eusebii, et apud Epiphani. in hæres. Manichæor.
est *Joseph*, *Joseph*.

Col. 468. *Hadrianus saceris*. Dicemus hac de re
uberius post septimum ab hoc annum.

Col. 468. *Quadratus discipulus Apostolorum*.
Hoc scilicet anno, quo Hadrianus Augustalis
imperii sui decennalia in antecessum, ut Pagius
observat, celebravit; erant enim exente de-
cennio, non ineunte celebranda. Videsis erudi-
tissimum chronologorum in critic. ad Baron.
hoc anno num. 3. Cæterum notissima historia
est. Scaliger *Grannianus* legi debere pro *Grani-
us*, pronuntiat.

Ibid. *Imperator Hadrianus*. Ad eundem, quem
diximus modo, annum Hadriani imperii deci-
mum ineuntem gestum hoc spectat: siquidem
eorundem occasione decennialium, a senatu
Pater patriæ salutatus est, ejusque uxor Sabina,
Augusta. Eum tamen titulum imperator a pro-
vinciis antea jam obtinuerat, ut e nummis com-
pertum est. Consule rursus Pagium loco laudato.

Col. 468. *Romanæ Ecclesie*. Dicitur in antiquis
catalogis Telesphorus electus Romæ episcopus,

Tifiano et Gallinaco coss. qui annum desig-
nant proxime superiorem Hadriani imperii.
Quin etiam præcessor ejus Sixtus martyrium
obisse comprobatur die 3 aprilis, ejusdemque
mensis die 7 Telesphorus substitutus, et die 14
Dominicum pascha celebrasse. Pagius Sixti
mortem et Telesphori electionem præcedenti,
Hadriani decimo, assignat.

Ibid. *Nicopolis et Casarea*. Corrupte legit in
Græcis Scaliger *Nicozopolis*: que et negotium ei
facessit in notis lectio. Confer chronicon pas-
chale, et Ducangium ibi.

Col. 467. *Antinous puer*. Parmensis ms. cum
Scaligero et plerisque libris aliis *puer regius* pro
egregius, et mox vehementer *deperiens* pro *dili-
genter sepeliens* legit. Hadrianus urbem, quam
tunc voluit nominari *Antinoopolin*, sive *Antinoum*,
ante aliquot annos in Ægypto considerat. Re-
cole que alibi notata nobis sunt ad lib. de viris
illustrib. in Hegesippo, et cum primis Salmasii
notas in Spartiano pag. 37 et 41. Tempus
probe convenire, confirmat Blanchinius noster
ex Norisiana Syromacedonum epocha.

Ibid. *Alexandrinæ Ecclesie sextus*. Pro arbitrio
suo Scaliger *Eumenis* nomen, quo hic Alexan-
driæ episcopus appellatur in libris plerisque
omnibus tam editis, quam mss. Parmensis et
tribus Palatinis, mutat in *Hymenæum*, et in Græ-
co etiam, contra exemplarium Synecelli et Ni-
cephori fidem, *Ἐγενατος* rescribit.

Col. 468. *Templum Romæ Veneris*. Minimo minus
repositissem eum Scaligero editione, *templum
Romæ, et Veneris in Urbe factum*: nisi obstitissent
vetustiores editi, et quibus utitur mss. libri: et
quibus unus Parmensis verbis *sub Hadriano* pro
ab Hadriano tantum ab impressa lectione abladit.
Alioqui certum est, ipsiusmet Romæ numini,
seu Romæ æternæ, et Veneri templum dedica-
tum: nam et ejus occasione mutari voluisse
imperatoris festi Pallium nomen in τὰ *Παρθία*,
auctor Athenæus est, et in nummo apud Medi-
obarbum testatur titulus ejusmodi, URBS
ROMA ÆTERNA S. C. Confer porro Dionem
lib. LXIX.

Col. 467. *Salvius Julianus*. Meminit Eutropius
quoque lib. viii, cap. 17, *Salvii Juliani qui sub
deco Hadriano perpetuum compositus edictum*: quo
nomine indicari voluit jus pretorium, quod
cum antea varie inconditeque a prætoribus
promeretur, Hadrianus in unum corpus com-
prehendi jussit, et pro his, que nisi durante
eiusque prætoris magistratu vim habebant

unum edictum componi, quod esset omnibus
legis instar, et ex quo omnes in posterum præ-
tores perpetuo jus dicerent. Videsis œconomiam
edicti perpetui a Pitenio adornatam, atque edi-
tam a Jacobo Gothofredo ex aliorum in edictum
commentariis: fragmenta etiam que Ranchi-
nus vulgavit: denique Bertrandum, et Grotium
in vitis Ietorum, et Menagii amenitates juris
cap. 27, etc.

Col. 468. *Hadrianus Athenis*. Rescribendum
omnino est *Eleusina*, vel *Eleusinia*, id est, mys-
teria: neque enim, ut ante nos movit Salma-
sius, credibile est, Hieronymum nescivisse dis-
tinguere inter τὴν Ἐλευσινά, καὶ τὰ Ἐλευσίνια.
Diximus hac de re alias ad librum de illustribus
viris in Quadrato. Alii etiam ante nos docuerunt,
quid sit Eleusina invisere, et quid ab initiari
Eleusiniis differat: hoc quippe est prima mys-
teria accipere, illud in sacrarium admitti καὶ
ἐπιτελεῖν, sacra invisere, et epopta fieri. Inter
utramque ceremoniam quinquenni saltum spa-
tium intercedebat κατὰ νόμον. Neque adeo dubi-
tandum videtur, quin Eusebii sive Hieronymus
utramque ab Hadriano observatam voluerint
indicare, μόρον, inquam, καὶ ἐπιτελεῖν, qui post
sexennium ab illa initiatione, hujus suscepta
mysteria memorant. Scio aliter persuasum fuis-
se magno Salmasio, qui sentit Hadrianum
μυστήρια illos νόμους minime observasse, sed si-
mul et semel περιβηῖν τὰ καὶ ἐπιτελεῖν, exemplo
Demetrii, cui ab Atheniensibus id ipsum privi-
legio quodam concessum narrat Græci. Ad hæc
nec Dionem nec Spartianum quidquam de
iterata ac repelita Hadriani initiatione scribere,
qui tamen videntur variasse in notatione tem-
porum τῆς περιουσίας: Eusebium autem vel Hiero-
nymum, cum diverse notatum ab auctoribus
tempus illud invenisset, id ita accepisse, quasi
primo quidem tempore, quo imperator Athenis
fuit, initia tantum suscepisset καὶ τὰ μυστήρια,
deinde vero cum sexto anno Athenas reviseret,
τὰ ἐπιτελεῖν sumpsisset: atque ita voluisse auc-
torum dissidium conciliare. Ita ille, sed non
satis equidem bonis, ut dicebamus, argumentis:
nam Demetrii exemplum quod attinet, alia illi
fuit initiationis utriusque uno tempore acci-
piende causa: eratque, ut mihi videtur, contra
atque Salmasius facit, inferendum ex hoc ipso,
quod ei regi, aut Marco etiam Antonino con-
cessum privilegium auctores memorant, non
fuisse cur sibi vellet Hadrianus concedi: neque
enim id, qui ejus gesta prosecuti sunt, tacuis-

sent. Spartianus autem et Dio tantum abest, ut
diversa illa temporis notatione factum Eusebio
aut Hieronymo fecerint, ut ipsorum maxime
sententiam confirmet. Spartianus enim, qui,
ipso minime diffidente Salmasio, in primam
Hadriani profectorem Athenas tempus περιουσίας
conjoicit, sacra INITIA eum suscepisse dicit, quod
primam utique initiationem significat: Dio au-
tem, qui consulti in secundam, τῆς ἐπιτελείας
vocabulo usus est, adeoque alteram perfectam-
que mysteriorum susceptionem proprio nomine
designavit. Præterea non, ut Salmasius putat,
bis tantum imperator Athenis egit, sed tertio
etiam et quarto, imo vero cum tertio hiemavit,
post lustralas vicinas insulas et Macedoniam,
sacris Eleusinae primum initiatus est: invisit
autem mysteria post sex annos, cum iterum
sive quartum ibi hiemaret. Expositi hæc paulo
fusus, cum ut auctoris mei rationes vindicem,
tum ne præconcepta Salmasianæ doctrine
existimatio, que sane maxima debet esse, face-
ret lectori officias. Cætera, que vir doctissimus
ad eum Spartiani locum disseruit, digna omnia
sunt que hæc commentarii vite referantur.

Col. 467. *Judæi in arma*. Causa mali tanti fuit
Ælia non ita pridem ab Hadriano condita juxta
ruinas everse Hierosolymæ: tum eo deducta
Romanorum colonia templumque Jovi Capito-
lino exedificatum, quo pridem loco Dei tem-
plum fuerat. Eusebii qui Æliæ conditum post
quartum ab hoc annum refert, non videtur
eam causam remque ipsam assecutus, aut con-
fudit urbis conditum cum ejus dedicatione.
Bellum utique Judæorum hoc anno 16 Hadriani
creptum juxta Eusebii rationes, decimo octavo
aut nono finem accepit. Tinius porro Rufus in
primo Palatino ms. atque illis, quibus usi so-
mus recognoscendis Hieronymi commentariis
in Daniele, *Tymus* et *Timus* appellatur, quo
item apud alios auctores promiscua scriptura
est. Synecellus cum gemino v *Τύμων* scribit.

Col. 468. *Basilides hæresiarcho*. Minus antea
recte erat commemoratus, quod emendavit Pon-
tæus. Reole librum v doctores de viris illus-
tribus, cap. 21.

Col. 467. *Cochebas Judæicae duæ factionis*. Aliis
absolute *Cochebas* appellatur. In primo, tertio,
et quarto Palat. codicibus, teste Schurzleischio,
Bar Cochebas dicitur, quemadmodum et in suis
libris scriptum Miens invenit. Confer Petavium,
Pagium, et Blanchinium. Que subsequitur pe-
riocho, Italico caractere descripta, a nostris

ms. abest; Scaliger eam exulare penitus jussit.

Ibid. *Bellum Judaicum*. Incipiunt Hadriani imperii anni, ut superius notatum est, a 10 die augusti: juxta quam quidem rationem videtur iste, quo Judaico bello finis impositus est, decimus nonus potius quam decimus octavus supputari debuisse. Satis tamen bene habet Eusebius, qui huncce annum cum tertio dacentesima tricesima octavae olymp. componit: frustraque est Scaliger, qui admissum anni prochronismum ex Aristone Pellaeo objicit. Quanquam et in eo fallitur vir doctissimus, quod Aristonis verba esse existimavit, quae ipsismet Eusebii sunt hist. eccl. lib. iv, c. 6, Betheræ expugnatione, occisis rebellium duobus, et quingentis octoginta millibus Judaeorum, horribili genitis ejus desolatione, bellum finitum, nemo est qui nesciat. Interdicto quoque illo introeundi situm, ubi Hierosolymorum urbs fuerat, nihil notum. Non possum tamen quin hic describam laudatum etiam Scaligero Hieronymi locum e sexcentis aliis egregium ex comment. in Sophonia c. ii, ex quo intelligere erit, unico anni die, quo scilicet eversa fuit urbs a Tito, licuisse Judaeis pretio redimere ingressum in eam partem, ex qua patriam prospectantes, lugere solitudinem atque exsilium suum possent: *Usque, ait, ad praesentem diem perfdi coloni, post interfectionem servorum, et ad extremum Filii Dei, excepto planetu, prohibentur ingredi Jerusalem, et ut ruinam suae eis flere liceat civitatis, pretio redimunt: ut qui quondam emerant sanguinem Christi, emanat lacrymas suas, et ne fletus quidem eis gratuitus sit. Videns in die, quo capta est a Romanis et diruta Jerusalem, ventre populam lugubrem, confluere decrepitas mulierculas, et senes parvis ammisque obritos, in corporibus et in habitu suo iram Domini demonstrantes. Congregatur turba miserorum, et patibulo Domini coruscante, et radicante *ἀνάρτων* ejus, de Oliveti quoque monte, crucis fulgente vertex, plangere ruinas templi sui populam miseram, et lamen non esse miserabilem. Adhuc fletus in genis, et livida brachia, et sparsi crines: et miles mercedem postulat, ut illis flere plus liceat.*

Col. 460. *Ælia ab Hadriano condita*. Innumis paulo ante, Eusebium in *Ælie* condita consignando si errore caret, certe minus esse locutum accurate. Scaliger, et Petavius, Valesium quoque histor. eccl. Eusebii lib. iv, c. 6, Beveregius annot. in canon. 6 Conc. Niceni primi, Pagius

ecclie. vol. 1, p. 129, atque alii, tametsi nonnihil secum invicem dissentientes, ex antiquis scriptoribus, et cum primis Spartiano in Hadriani vita, fuisse *Æliam* ante bellum Judaicum, hic paucis, alius pluribus annis extractam, deductamque eo coloniam contendunt. Sed neque doctissimorum hominum sententia caret ambiguitate: et fortasse praestat, quod Basnagius facit hist. Judaeor. lib. 1, c. 19, Eusebiam meliorem in partem interpretari, qui in eo certe, quod rei caput est, recte sentit. Par credere est, coepisse quidem Hadrianum ante Judaicum bellum vel instaurare Hierosolum, vel potius aliam prope eam urbem extruere, et colonos deducere: sed moventibus ea de causa seditionem Judaeis, coactum inceptis desistere, nec nisi confecto bello profugisque rebellibus potuisse urbem perficere, ac de suo nomine *Æliam* appellare. Probabiliorem sententiam hanc reddunt, quae Dio narrat lib. lxxix. Omnino autem cum Pagio aberrant qui *Æliam* ab ipsa sui prima aedificatione urbem nuncupatam volunt. Tantum, quem vocat Eusebius conditum, pro ipsa accipio urbis dedicatione atque impositione nominis a conditore *Ælio*: quo sensu verba ejus exponere aut nihil vetat, aut si quid adhuc criticos movet, certe hanc sibi fuisse mentem ipse ostendit gesti recensione ad annum Hadriani vicessimum, quo sua imperator vicennalia celebravit: quam solemnitate ejusmodi honoribus cumulari solitam, nemo est qui ignoret. De vera nominis *Ælie* scriptura, videtis Theod. Rikium ad Tacitum p. 195.

Col. 469. *Ælia ab Ælio... sus sculptus*. In Parmensi ms. sulcatus uno verbo pro *sus sculptus* legitur, et et in primo et tertio Palat. teste Schurzleischio. Huic neque ipsa sana videtur vulgata lectio; non enim capit, qui *Sus* sculptus significare potuit Romanæ potestati Judaeam subjacere. Mallet proinde totum locum ita refigere, *Ælia ab Ælio Hadriano condita. Est in fronte ejus porta, qua Bethleem egredimur, S. G. in marmore prominens, significans Romanæ potestati subjacere Judæos. Nonnulli a Tito Æliam, filio Vespasiani, constructam arbitrantur. Haud scio, num alius ejus hæc lectio non inerudita probabitur. Diffidere certe videtur ipsemet in curis posterioribus, ubi hæc adject: Suem sculptum in muro significasse, Romanæ potestati regionem, ubi erat videndus, subjacere, voluit Jo. Harduinus in antirhethico contra Valentem, p. 136, qui id demonstrare nititur e Virgillii *Æneid.* vii, 43.*

Col. 470. *Hadrianus morbo intercutis*. Ita etiam Entropio *major sazogenario* dicitur; impleverat autem annos 62, menses 3, dies 17; mortuus est viridibus julii, cum regnasset annos 20, menses 11, uno die minus. Cætera confer Spartianum et Dionem, cumque his laudatum Entropium; nonnihil enim inter se dissident.

Ibid. *Titus Antoninus*. Pontaeus cum antea supputasset annos Antonini 23, rescribi hic jussit 22. Diximus hæc de re ad laterculum nominum imperatorum huic operi prefixum col. 82. Satis autem erat mensium numerum amplificare, id est, septem pro tribus, et dies viginti: neque enim dubium, quin ab Hadriani morte Antoniniani imperii initia Eusebius repetierit.

Galenus (apud Vallarsii). Hæc neque in nostris mss. neque in Scaligeri editione periocha habetur.

Col. 469. *Romanæ Ecclesie episcopatum*. Hujus quidem anni cons. Camerino et Nigro, creatus dicitur pontifex Hyginus in Damasi chronico, isque revera annus eum altero olymp. 229 occurrit. Si tamen recte rationes inii Blanchini noster a die 6 jan. qua episcopatum suscepit, erat ante obitum Hadriani recensendus: siquidem, eo in vivis adhuc agente, sedere cepit. Annos pontificatus ejus quod spectat, satis recte Eusebius habet: mortuus siquidem fertur quarto exacto anno, die 8 jan. Anastasium, et antiquos pontificum catalogos, qui menses tres diesque octo superaddunt, ab ejus ordinatione in episcopatum tempus supputare, Blanchinius sentit.

Ibid. *Sub Hygino... Valentinus*. In Græco cum ipse Valentinus, sive Valentinianus, tum Cerdo, *magistri* sive antistes Marcionis appellantur. Confor, si libet Epiphanium, heres. 46, in eumque Petavii notas.

Ibid. *Justinus philosophus*. Differunt hujus editionem libri solido decennio post, Baronius, Vallesius, Papebrochius aliique. Rectius autem multo Scaliger, Petavius, et Pagius ad initia Antonini Pii cum Eusebio referunt, quod et Hermannus Contractus et Marianus Scotus faciunt, tametsi anno quarto pro tertio imperatoris adseribant. Id ipsum ex apologie titulo Pagius arguit, et quidem antequam Marcus *Cæsar* a patre nuncuparetur, presentatam fuisse contendit: aliter incredibile est illi, Justinum, qui tam Marco quam Lucio titulos *Cæsareæ* dignitati et imperio pro consulari longe inferiores attribuit, Marcum *Cæsarem*, imo et imperatorem non appellasse.

Ibid. *Romæ nomus ordinatur*. Optatus, lib. ii, atque ex eo Augustinus epist. 33, Pio Anicetum preponunt, quem Hygino volunt successisse: facile autem depravato et mendoso antistitum Romanorum catalogo usi sunt: pari enim scriptores alii omnes consensu cum Eusebio Pium proxime post Hyginum ponunt, ac deinde Anicetum. Dissentiant vero in ejusdem annis supputandis antiqui libri. Codex Corbeiensis P. Constantio laudatus 18 tribuit: liber pontificalis 19 mensesque quatuor, et dies tres: Bucherianus catalogus annos 20, menses quatuor, unum et viginti dies. Colligas vero ex contextu, depravatas ibi numericas notas, et 20 scriptum esse pro 15. Blanchinius electum affirmat Dominica die 9 aprilis: quod quidem haud video, quam bene cum hypothesis sua coheret. Cum enim velit a paschatis celebratione annos pontificum omnino supputari, hancque fuisse etiam Eusebio regulam observatam, non debuisset ab hoc anno, sed ab insequenti Pii pontificatum auspicari: siquidem electus est post hujus anni pascha, quod proxime præcedente Dominica die 11 aprilis juxta Riciolum contigerat. Igitur aut non ea est continuo observata Eusebio regula, aut non satis firmo tibicinis nititur. Quæ paulo post Italico descripta sunt caractere, neque in nostris mss. neque apud Scaligerum habentur.

Col. 469. *Mesomedes Cretensis*. In aliis libris *citharicorum* legitur, ut et penes Scaligerum, qui leviter pronuntiare audet nomen *μουσικός*, impossuisse proferant Hieronymo, ut *poetam Mesomedem* diceret, quem præcepta scribentem de modulibus musicis, sive, non versificatorem, sed auctorem et modulibus musicis facientem debuisset interpretari. Id ipsum in prolegomenis inculcat, et quid essent *νόμοι λυρικοί*, Hieronymum dicit ignorasse. Quin imo ipse id Scaliger ignorabat: satis certe bene interpretatus est s. pater, ut Salmasius in notis ad Capitollum, et Seldenus in commentario ad marmor. I Arundellianum luculentissime contra ejus criticam levitatem evincunt. *Νόμοι* quidem in re musica dicebantur regule sonum, cantionum, chordarum, etc. quæ cuicunque musico instrumento propria erant: unde *citharæ νόμοι καθαρῶτατοι*, *tibiæ ἀλαργῶτατοι*, atque his similia. Sed et pro ipso cantici genere accipiebantur, ut quæ secundum tales *νόμους* formata erant, tales *νόμοι* dicerentur, ad eum ferme modum, quo hora prima, tertia et in sacris psalmodiis dicuntur cantica illa, quæ iis canonicis horis cantantur. Sed videtis laudatos

Salmasium et Seldenum, doctissimos Hieronymi vindices, qui nihil ea in re nobis reliquum fecerunt.

Id. *ibid.* Mesomedes... Taurus. In Parmens. ms. Berutius, apud Pontacum Berythius. Schurzleischius ait, Taurus Berutius in primo Palatino, librari vitio, Vericius vocatur. Suidas, ΤΑΥΡΟΣ, Βαρυτικός, εὐδαίμωνος Πλατωνικός, γεννητός ἐν Ἀντιόχεια τοῦ εὐδαίμωνος. In eodem Nicomedensis vocatur Arrianus non Nicomedensis, prout a Græco ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑ formatur ΝΙΚΟΜΗΔΕΥΣ, non ΝΙΚΟΜΗΔΕΥΣ.

Col. 470. Apollonius Stoicus. Capitolinus, Eutropius, Peanius, alique Chalcedonium eum vocant: quod minime probatur Casaubono in notis ad Antoninum Capitolini (ut etiam rescribi Chalcedonium mali, quod fuerit ille philosophus e Chalcide Syriae nactus), probatur autem Sirmondo in notis ad Sidonium pag. 105, quem videsis. Cum Hieronymo Chalcedonem, aut Calchedonem dicit et Cassiodorus: utique a Calchide, sive Chalcedone, ut sapius in antiquis monumentis scribitur. Pro eo quod sequitur Veri nomine Scaliger tresque Palatini mss. habent Verissimi: nam quod est in illorum primo verissime, mendum est apertissimum. Schurzleischius reponi ac suppleri mallet, qui Veri seu Marci, vel potius, qui Veri et Marci, quod hujus fuerit præceptor Apollonius: in eumque modum, nec sane multo felicioribus auspiciis, etiam Græca penes Synecellum sollicita. Quæ luxata quidem sunt in Goari editione, atque alia ex parte peccant: nihilosecundum palam atque expresse nomen præferunt Οδερυσίου Καταρος: de quibus facere Οδύρου, ὄσσι καὶ Μωῦ, id est, Μωϋσῶς, nulla aut ratio aut veri patitur species. Quin ipse etiam doctus vir in curis posterioribus rectam putare scripturam Verissimi inclinat, tum ex Herodiani testimonio lib. 1 initio, ubi alter Marci Antonini filius, qui adolescentulus obiit, Βαρίστριμος nominatur, cum ex his in titulo apologiæ Justinī, καὶ Οδερυσίου ἀπὸ φίλων ἐσθῆ, καὶ Νουῆ, x. 7. 2.

ibid. Crescens Cynicus agnoscitur. Adito Eusebium nostrum in hist. lib. iv, cap. 16, et Valesii notas, qui de tempore et genere supplicii, quo Justinus affectus est, et Scaliger ignorari dixit, satis luculentem disputat. Vide et spicilegium patrum Græci tom. II.

ibid. Alexandriae Ecclesia octavus. Huc distulimus, jubente in curis posterioribus Pontaco, hanc periocham: que in vulgatis plerisque om-

nibus ad primum præcedentis proxime olympiadis annum refertur.

Col. 471. Hierosolyma episcopatum. Eadem Eusebii sunt verba hist. eccl. lib. v, cap. 12, tantum quod Παῖς; Cæius pro Gaiano viciesimus primus, ut et viciesimus tertius appellatur. Postremus in hac serie dicitur Synecello Elias; nam Capito apud eum subsequentem viciesimum sextum locum obtinet. Consulo autem in eum Eusebii locum Valesii notas, neque ea prætereas, quæ illi reposuit Pearsonus de success. primor. Romæ episcopor. cap. 2, p. 8, et denuo p. 47.

Col. 469. Romana Ecclesia decimus. Recole quæ dicta paulo superius sunt ad Pium, Blanchini quoque adnotationes in Anastasii tom. I, a p. 105 ad 121, denique Eusebium iterum in hist. eccl. I. iv, cap. 12.

Antoninus (apud Vallarsii). Quæ Italico charactere distinximus, ex Eutropio quidem lib. viii, c. 8, delibata sunt, quibus et paria habet Capitolinus, sed neque ad certum annum pertinent, neque in nostris mss. habentur. Ea pridem Scaliger, utpote ab editoribus temere intrusa, omnino repudiavit.

Col. 471. Antoninus... Plus moritur. Lorium sive Laurium in via Aurelia erat, de quo nemo dubitat. Sed sunt de imperatoris ætate admodum discrepantes sententiæ veterum. Parmensis mss. nisi si mendum est in numerica nota, solos septuaginta duos, Eutropius, a quo hæc videtur Hieronymus hausisse, in nupera editione septuaginta tres supputat: uno aut altero plus infert Capitolinus, qui repetit ortum imperatoris a Domitiano xii et Cor. Dolabella coss. Hujus autem ratio probatur magis chronologis recentioribus, qui inde annos septuaginta quatuor, et sex menses egisse eum inter vivos, conficiunt. Videtur Hieronymus in eo, quod ob oculos habebat, Eutropii exemplari, pro 73 legisse 77; in eum ejusmodi codicem nonnulli etiamnum superant, imo et sunt qui preferunt 78.

Col. 472. Marcus Antoninus. Pronuntiat, ut sepe alias, levissime Scaliger, Marcum Aurelium Antoninum nunquam vocatum Verum, sed potius Lucium ejus fratrem. Atque Eutropius, lib. viii, cap. 9, hoc proprie eum cognomine donat: Post Iulio (Antoninum Pium) imperavit Marcus Antoninus Verus. Paria habet, quem laudamus, chronici paschalis auctor, tum sequiores Græci. Quis isthuc Marco Aurelio, cuius patri, avo, et proavo nomen idem fuit Annus Verus, haud minus recte conveniebat, quam Lucio, qui

non germanus ejus erat, sed tantum adoptione frater.

Col. 472. Hi primum æquo jure. Eutropius, lib. viii, cap. 9: Tunc primum Romana republica duobus, æquo jure imperium administrantibus, paruit, eum usque ad eos singulos semper habuisset Augustos. Et Capitolinus in Ælio Vero: Verus cum Marco æquale gessit imperium: nam ipsi sunt qui primi duo Augusti appellati sunt, et quorum fastis consularibus sic nomina præscribantur, ut dicantur non tantum duo Antonia, sed duo Augusti: tantumque hujus rei et novitas et dignitas valuit, ut fasti consulares nonnulli ab his sumerent ordinem consulatum.

Col. 471. Vologesus, rex Parthorum. Cæperat ferme ante biennium Vologesus vastare Armeniam Syriamque. Notare adeo Eusebius videtur id quod recte in hunc annum incidere, ex Dione cognoscere.

Col. 472. Fronto orator. Idem putatur, quem A. Gellius laudat. Eum tradit Capitolinus in Marco cap. 2 fuisse ab Augusto honoratum extraordinario consulatu. Vide Ausonium ad Gratian. Mincium quoque Felicem cap. 9 et 31, denique et Gatakerum ad M. Antonini lib. 1.

Ibid. Seleucia Assyrie. Rescripsimus Assyria pro Syria ex antiquis codicibus, quos Pontaco laudat, editione Scaligeri, et monito Casauboni in notis ad Verum Capitolini. Re etiam vera ita ipse habet Eutropius, ex quo locus iste descriptus est. Quanquam dissidet noster immane quantum in captivorum numero: Eutropius enim in nupera editione juxta emendationem Sylburgii, cum quadraginta millibus hominum præfert, ut et interpres ejus Peanius μετὰ τετρακαταμύριον στρατιωτών. Olim tamen erat, ut et Scaliger legit, cum quadringentis: sed et quingentis legere est in aliis codd. quæ vacia scriptura lectum subindicat hoc quoque Hieronymi, cum trecentis. Schurzleischius ait: In primo Palatino ms. est, Seleucia Asia urbs; non recte. Editiones habent, Seleucia Syria urbs; scilicet, ut Seleucia illa sit ἡ παρὶ τῆ ἐν Συρίᾳ Ἀρραβίᾳ ΣΕΛΑΕΥΚΟΕ. Jam olim Casaubonus ad Capitolini Verum notavit, legendum esse, Seleucia Assyrie urbs. Inde τριπλάσια Seleucia Asia oscitabundi excogitarunt. Ammianus Marcellinus lib. xxv, cap. 6, Seleuciam hanc, ambitiosum opus Nicatoris Seleuci, vocat. Atqui non Seleuciam Assyrie, sed Cilicæ, a Seleuco Nicatore nomen accepisse,

vultit Stephanus. Quod si verum est, sane legendum esset, Seleucia Asia urbs. Sed omnino aut utraque urbs ab eo Seleuco dicta est, aut Stephanus fallitur. Nam Strabo quoque lib. xvi, p. 738, Σελουκὸν τὸν Νικάτορα τῆς ἐπὶ τῷ Τίγριδι ΣΕΛΑΕΥΚΕΙΑΝ τρυφῶσα, affirmat. De ea, cum hoc loco sermo sit, Casauboni emendationem omnino sequendum esse, judico. Ibi enim Parthorum sedes esse, nemo, qui geographiam veterem non ignorat, ignorare potest.

Col. 472. Apud Pisos Peregrinus. Male vetustiores editiones, mss. quidem libri, in secundum olympiadis annum gestum hoc transferunt, quod in ipsa panegyri olympica contigisse constat, et notatum est etiam Scaligeri. Hoc itidem multo rectius in Græcis legit παρὰ ἄλλας, ut et nos, pro παρ ἀλλὰς, ut Goarus excudid.

Col. 471. Lucius Cæsar de Parthis. Perperam Parmensis ms. cum patre habet pro fratre: tametsi Eutropius cum fratre, inquit, eodemque socero triumphavit. Scaliger ipsam periocham præcedenti proximo anno adscribit, atque ordine præponit modo recognita de Peregrino. Digna porro, quæ hinc referatur, recensio est, quam hujusmet gesti, ac totidem pene atque Eusebii verbis, facit Chronici Edesseni a. el. Jos. Assemanio vulgati auctor: Lucius Cæsar una cum fratre Parthos Romanis subegit anno imperii sui quinto. In quem locum laudatus Assemanio monet, se eam adnotationem, quæ conjuncta erat in chronico eum anno Græcorum 449, suo loco restituisse, nempe ad annum 476, Christi 165, in quem quintus Lucii Veri annus incidit. Tum vero Edesseni chronici auctoritate dirimi controversiam, quæ de Parthico Lucii triumpho apud eruditos agitur: nam, inquit, et Cassiodorus et Hermannus Contractus in chronicis veteriam Parthicam cum anno quarto Lucii, triumphum vero in Urbe celebratum cum anno ejusdem quinto illigant. Atqui non erit fortasse Syriaci ejus scriptoris, qui sexto medium præterlabente sæculo vixit, auctoritas apud alios tanti: et ut sit, subactos quidem ille Parthos eo anno, non et triumphum qui Romæ postmodum actus est de illis (quod disputationis caput est) memorat. Alia ex parte haud levior eorum auctoritas videri debet, qui in annum insequentem hæc difformit: e quibus Iuvenilissime laudatus inter Assemanio, Dionysius Jacobitarum patriarcha, inter ipsos nimirum orientales: Anno eorum (M. Aurelii et L. Veri)

quarto *Vologesus Parthorum rex plurimas ex Romanorum ditone civitates depopulatus est. Anno vero coramdem seato Parthos Lucius debellavit eugebitque.* Putarim ego dissidere auctores in speciem : et posse, si penitius rationes eorum inspiciantur, ad invicem conciliari : cum enim a martii mensis die septima Augustale imperium M. Aurelii et Lucii Veri inchoaretur, in eamque diem singuli anni desinerent, qui victoria de Parthis quintum annum assignant, facile a martio mense rationes suas inierunt : qui vero sextum, a civili anno, sive a januarii. Certe cum altero olympiadis 236 annus ille concurrebat : ostenditque Pagius, contra atque Blanchini putat, Lucium Verum ex oriente jam a superiore anno regressum Romam, ubi hoc ipso anno de Parthis cum fratre triumphum egerit.

Ibid. *Persecutione orta in Asia.* Annum, quo martyrio coronatus est Polycarpus, fecerunt preepostera doctorum hominum cure incertum. Tu confer dissidentes invicem Valesium in notis ad Eusebii hist. eccl. lib. iv, cap. 15 ; Usserium in dissertat. de Macedonum et Asianorum anno solari cap. 3 ; Pagium in critic. vol. I, pag. 163, Pearsonium Dissertat. de annis prim. Rom. episcop. cap. 20 ; Blanchinum denique in notis ad Anastas. tom. II, pag. 133 ; his enim immorari longum est. Nec fere minus dubium de Pionii tempore, cuius que exstant martyrii acta Baronius aliquando respuerat, postmodum pro sinceris habuit. Respuit et Scaliger et Petavius : probat vero cum Usserio Valesius, ut ex his conclusum erat, falli Eusebium, qui non sub Decio, sed sub Antonino passum Pionium refert. Atqui id porro rectissime Eusebius docuit, quod et pleraque Latina martyrologia apud Bollandum tradunt. Est enim vero ille Græcorum immanis metachronismus, qui ad Decii principatum Pionii et Polycarpi passiones differunt. Vide Toinardum in notis ad Lactantii librum de mortibus persecutor. cap. 4.

Ibid. *Lus multas provincias occupavit.* Memorat Ammianus quoque Marcellinus lib. xxii, cap. 6, *labem, qua insustabili vi concepta morborum, Veri Marcique Antonini temporibus, ab ipsis Persarum finibus, ad usque Rhenum et Gallias cuncta contagis polluebat et mortibus.* Hunc locum laudat et Scaliger. Paria habent Capitolinus in Vero, et Orosius lib. vi, cap. 15.

Ibid. *Romanæ Ecclesiæ episcopatum.* Recols que dicta superius sunt ad Anicetum. Soteri aut So-

terico, ut Græcis nonnullis dicitur, annos cum Hieronymo tantum octo attribuit laudatus p. Constantio liber pontific. ms. Fossatensis, qui tamen addit menses 7, Bollandian. dies præterea 21. Alii novem et quod excurrit.

Col. 471. *Lucius imperator, anno regni nono.* Atque hoc rectissime, si quid alias, notatum Eusebio et Hieronymo ; nam quod alii undecimo regni sui anno Lucium dicunt occubuisse, vetus illa hallucinatio est, ex numericarum, ut Toinardus in notis ad Lactantium ostendit, transpositione litterarum orta, ut pro IX quibus *novem* significatur, librarius XI posuerit, ad deinde plene *undecim*. Obvia ejusmodi transpositionum in antiquis libris exempla sunt : nec porro mirum esse debet, jam diu olim corrupto fonte in Capitolini, ut par credere est, exemplaribus, reliquos, qui ab illo hauserunt, auctores in eum errorem impigisse, puta Eutropium, Victorem in epitome, Cassiodorum, atque alios. Nam Cadrenum quod spectat, videtur Toinardo facilius posse apud eum lapsus emendari, ubi legitur, *Μάρκος Ἀντωνίνος διαβλήσεν τῶν θ', μετὰ τὸν Βήρως (male Βεήρως) τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ τῆν ε', καὶ μῆνας θ'.* Marcus Antoninus imperavit annos 19, cum Vero quidem (male Severo) genero suo annos 10, et menses 9. Loco enim καὶ μῆνας θ' vel legendum est simpliciter τῆν ε', annos 9, vel κα' post τῆν reponendum est pro ε', id est, 8 pro 10, quoniam mutatum fuerit ε' in α' primo lapsu, non tam ex figura similitudine, quam ex eadem quædam litteræ apud nonnullos pronuntiatione. Unde L. Verus, qui medio martio anni Christi 161 imperare cepit, obierit juxta Cadrenum anno 169, antequam, medii decembris interventu, 10 mensem anni delibasset. Ut ut se res habeat, certe non nisi annum nonum regni sui Lucium attigisse, sive annos tantum octo, menses novem, et dies aliquot imperasse, ex serie ipsa rerum ab adepti imperii initio anno Christi 161, tum ex eo quem laudamus, auctore paschalis chronici compertum est : omnium vero luculentissime ex antiquis ejus imperatoris nummis, quorum nullum invenire est vel de Græcis, qui ultra L. Θ sive *annum 9*, vel de Latinis, qui ultra TR. P. VIII exhibeat. Non est itaque ferenda Scaligeri confidentia, qui non solum vulgaris erroris causam non animadvertit, sed et contra Eusebium pronuntiare audent, omnino undecimo anno imperii Lucium obiisse : ejus assertionis, quam subditi, multo infirmior est ratio deducta ab annis, quibus M. Aurelius

solus imperavit. In Parmensi ms. *Lucius Caesar* dicitur pro *imperator*.

Col. 472. *Antonino imperatori Melito.* De Melitone isto, et qui subsequitur Apollinari, vide ipsum Eusebium hist. eccl. lib. iv, cap. 26. Pro *Hieropolitano*, videt Scaliger *Hieropolitem*, jubetque omnino huc Photium v, 21, referri.

Col. 474. *Oppianus Cilix.* Vere notatum Scaligero, falli Eusebium ; anno enim duodecimo M. Antonini philosophi nondum natus erat Oppianus : quem constat obiisse ex lue natum annorum triginta circa finem imperii Antonini Caracallæ. Hallucinatio nata ex nomine Antonini. Non enim Antoninus philosophus est, cui dicata sunt halicæ, sed Antoninus Caracalla, cui, vivo adhuc Severo patre, divinum illud epos Oppianus obtulit. Eundem errorem errat Syncellus, qui satis inconsulto Eusebium secutus est. Sozomenus poema illud oblatum ipsi Severo tradit : quod est quidem minus verosimile. Dedicatum aiant in ludis sæcularibus anno Christi 204. Videtis Fabricium biblioth. Græc. lib. iv, cap. 20, et Tillemontium tom. III hist. imper. nonnulla contra Scaligerum, sed paulo tamen infirmiora, afferentem.

Col. 473. *Imperator Antoninus multus.* Corrupte adhuc obtinebat in Pontæna editione *semel Pertinensis exercitui, et qui cum eo, etc.* De Pertinæ, qui postea imperator creatus est, dici, nihil est dubium. Historia autem ipsa nihil est notius : in qua sunt tamen nonnulla falsa veris admixta.

Id. Ibid. *Imperator. . . Estant litteræ.* Memorant hujusmodi litteras M. Aurelii Eusebius et Hieronymus, tum Xiphilinus, Orosius, et atque alii ex unius, ut videtur, Tertulliani testimonio in apologetico, cap. 3. Hodie quod exstat Marci litterarum exemplar apud Justinum in calce apologie secundæ, confictum est temere a Græculo quopiam rerum Romanarum imperitissimo : estque ipso Justiniani imperatoris sæculo recentius, ut doctissimi critici, Scaliger et Salmasius, evincunt.

Col. 474. *Romanæ Ecclesiæ duodecim.* Ejus ordinatio ante annos ferme sex ponitur in antiquis pontificum catalogis : ipsaque ejus electio in Soteris locum, anno subsequenti, sive M. Aurelii undecimo, probabilioribus argumentis adscribitur.

Ibid. *Marcus Antoninus.* Factum secundo consulatu Pollionis et Apri (qui cum præcedenti proxime anno concurrebat) evincunt summi chronologi, Scaliger, Petavius, et Pagius. Cum sei-

licet ex oriente Romam regrederetur M. Aurelius, filium Commodum imperatorem Augustum dixit ipso in itinere v. calendas decembris : deinde Romæ cum eodem calendis januarii de Germanis et Sarmatis triumphum egit. Vide Lampridium in Commodo, et Capitolinum in Marco.

Col. 473. *Imperatores multis multa.* Replicat hujus occasione loci Scaliger doctrinam de indictionibus, quam superius ad num. 2134 proposuerat. Nam, inquit, ab anno primo τῶν γρηγοριανῶν τῆς Ἀντωνιανῆς, id est, prima indictione Juliana, ad hanc indictionem Antonianam sunt anni 223, id est, indictionem absolute 13. Habemus igitur quinque insignia exempla indictionum, Julianæ num. 1969, Hadrianæ 2134, Antonianæ Pivæ 2164, Antonianæ Aureliæ 2194, Constantinianæ 2329. A prima ad secundam, intervallum indictiones 11 : a secundâ ad tertiam indictiones 2 : totidem a tertia ad quartam : a qua ad quintam 9. Hæc ille : que autem subjungit de L. nota in Græcis imperatorum numismatibus, ut ea *lustram* probet significari, non *lycianta*, sive *annum*, juxta receptam vulgo antiquiorum omnium sententiam, missa facimus ; neque enim putamus posse doctis probari. Ceterum vide laudatum ab eo Capitolinum, in eundem locum Salmasii notias, et que superius nos ad geminum huc locum num. 2134 observamus. Ubi ait noster, *duris quoque leges novis constitutionibus temperatas*, notat idem Scaliger, intelligi S. C. Orfitianum, quod factum hocce anno est.

Ibid. *Antoninus post victoriam.* Hieronymus ex Eutropio, lib. viii, c. 14, ad verbum hoc addidit, quod et Scaliger notat, ille ex Capitolino paulo diversis verbis acceperat.

Col. 474. *Commodus a senatu.* Huc refer victoris locum de Caesaribus c. 13 : *Abhinc (impe-rante Hadriano) divisa nomina Cesarum atque Augusti, indictumque in rempublicam, uti duo, seu plures summæ potentie dissimiles cognomento, ac potestate dispari sint.* Cum nempe antea *Cæsaris* atque *Augusti* promiscua nomina imperatorum essent, institutum, ut *Augusti* quidem imperatores dicerentur, qui autem erant ab imperatoribus adoptati hæredes imperii, *Cæsares*. Vide Spartianum in prologo Ælii Veri. Quod igitur Commodus Augustus appellatus est, significare videtur, delatam ei rerum summam fuisse a senatu.

Ibid. *Antoninus in Pannonia.* Vindobonæ, que nunc Vienna Austriæ dicitur. Scaliger cum

Tertulliano atque aliis mavult apud Sirmium imperatorum obisse. Illa receptior vulgo sententia est.

Col. 473. *Commodus annis xiii.* Pressius vero Eutropius Commodum tradit *ann. 12 post patrem, et 8 mens. imperasse*; addunt alii dies 15. De ejus triumpho de Germanis conferdissent nonnihil inter se Lampridius, Herodianum, Xiphilinum, ipsumque Eutropium.

Col. 475. *Therma Commodiana.* Lampridius atque Herodianus l. vii testantur a Cleandro multo post id temporis, sive circa 10 Commodi ann. fuisse has thermas excitatas.

Ibid. *Commodus septembrem.* Legerat pridem Pontaeus *septimum* pro *septembrem*: quod nomen, ipso jubente in curis posterioribus, et veterum magno numero librorum suffragio accedente, restitimus. Et falsum tamen hoc ipsum est, si Dionem credimus, qui novas appellationes mensium recensens, de suis cognominibus ab stolido illo imperatore impositas, ostendit Augustum mensem *Commodum* ab eo dici jussum, non *septembrem*. Id porro ipsum Lampridius comprobat, ubi ait, *pro Augusto Commodum, Augustum pro septembri, Herculeum pro octobri, etc.* appellatos. Faciunt nihilominus cum Eusebio et Hieronymo Eutropius et Victor.

Ibid. *Hierosolymis.*... Dulichianus. In Parmensi ms. *Dulicionis* hic appellatur, et triestinus primus *Ditius*.

Apollonius (apud Vallarsii). Respit de more Scaliger distinctam Italico caractere periocham, quam quidem veteres quoque libri et Parmensis ms. ignorant. Diximus de Apollonio ad Hieronymi epist. 70 ad Magnum, et ad librum de viris illustribus c. 40.

Ibid. *Alexandria undecimus.* Uno plus dicit Parmens. ms. sive *annis 44*.

Col. 476. *Commodus imperator colossi.* Quod solis caput referebat cum septem radiis, ut superius num. 2091 notatum est. Re etiam vera in Graecis Synelli *ἑπτάκις ῥαδιόσ; κολοσσός* nominatur.

Col. 475. *Commodus strangulatur.* Legit et in Graecis *Βασιλιανός* Scaliger; constat vero rectam scripturam esse *Vectiliani*. Sublatum est hoc hominis monstrum hoc exeunte anno, pridie calendis januarias, imo ipsa nocte quae calendis illis proxime antecedit. De necis genere confer Lampridium, Eutropium, et Victorem, qui conciliari facile in se possunt.

Col. 476. *Elis Pertinae.* Interjacent quidem sex menses a Pertinacis imperio, quod calendis

januariis inivit (sive eadem qua occisus est Commodus nocte) ad imperium Severi, quod circa calendis julias senatus approbatione confirmatum est. Atque hoc videtur temporis intervallum adnotare voluisse Eusebium, qui Pertinacis menses sex regni tribuit. Re enim vera solos ille duos menses et dies viginti septem regnavit, ut Capitolinus auctor est; nam Eutropius et Victor dehabent illos dies septem, et octogesimo imperii die eum tradunt interfectum. Porro quod superest spatium temporis, implevit ex parte Didius Julianus, qui principatum die 38 martii hujusmet anni a militibus acceptum, per duos item menses et quinque dies, sive ad calendas usque junias, tenuit. Paulo ante ejus necem, sive ante idus maias, Severus in Pannonia atque Illyrico fuerat ab exercitu imperator appellatus; sed non nisi sub junii finem videtur imperii administrationem a senatu accepisse.

Col. 478. *Pertinae septuagenario.* Fortasse verius dixisset *sexagenario*; nam ipse Eutropius, quocum unice videtur convenire, illum alii *septuagenariam* tantum *attigisse aetatem*. Reliqui certe scriptores, vel 66, ut Capitolinus, vel 67, ut Victor in epitome et Xiphilinus, annos tantum Pertinacis attribuant, eum praefecturam Urbis ageret.

Ibid. *Romae episcopatum suscepit.* Opponit Scaliger Capitolini testimonium, ubi ait: *Eadem die qua Augustus est appellatus, et Flavia Tittiana uxor ejus Augusta est appellata.* Sed laborare luxatione eum locum, satis manifesto, ut mihi quidem videtur, ostendit Salmasius, quia etiam restituit ut et ceteris mendis careat, et minime ad Titianam referatur. Eum adito eruditibus laude hominem nulli secundum.

Ibid. *Pertinae, obsecrante senatu.* Dicitur Victor etiam antiquissimo scriptori quem laudat Eusebius in histor. lib. v, cap. 28, *ἐπειθεύσας ἀπὸ Πέρτου ἐν Πόλει ἐπίσκοπος*. Pontificatus autem ejus initia et finem quod spectat, alii in alia omnia abeunt. Liber pontificalis, quem sequuntur recentiorum plerique, a *consulatu Commodi quinto et Glabronis* eum auspiciat ante annos ferme septem ab Eusebii rationibus: ducitque per *annos 10, menses 2, dies 10... usque ad Lateranum et Rufianum*. Exinde docti chronologi annos solidos 12 diesque 10 praeterea supputant. Bucherianus catalogus in consulum notatione luxatus corruptusque est; tempus tamen quo Victor selit, *annis 9, mensibus 2, diebus 10, con-*

cludit. Diem obitus alii 20 aprilis, alii 28 julii illigant: cui quidem etiam in ecclesiasticis tabulis memoria illius consignatus. Eusebius ipse lib. v, hist., cap. 20, tradit Eleutherium obisse 10 anno Commodi imperatoris (tribus scilicet ante antiquam Pertinae imperium capesseret), et tunc quidem Victorem Eleutherio successorem datum.

Ibid. *Pertinae occiditur.* Tacent istud *jurisperiti* Eutropius, Victor alique, quod ut jure addi possit, certum tamen est non alium quam Didium Julianum intelligi.

Col. 478. *Severus.* Parmensis ms. uno plus dicit, sive *annis 19*. Scaliger in suis mss. haec subdi notat: *Ideo autem hic duo anni positi sunt, quia superiore anno sex menses regnavit Severus.* In uno Bong. paulo aliter: *Eo quod superioris anni sex mensibus regnavit Severus*: quae omnia glossator de suo addidit.

Col. 477. *Severus provincia Tripolitana.* Confer Eutropium, a quo haec noster descripsit, spartianum quoque in Severo cap. 18, et notas Casariboni.

Ibid. *Narcissus.*... *Polyrates quoque.* Mendose olim, in Scaligeri quoque exemplaribus, *Polycarpus* erat loco *Polyratis*; quod tamen mendum in notis doctus idem vir cavil, voluitque praeterea locum ita restitui: *Polyrates quoque Asiae provincia, et Bacchylus Corinthiorum episcopus, etc.* Postremus iste in pr. Palatino *Brucellus* depravate dicitur; Graeciatque ipse Eusebius *Βακχύλλος*, cum gemina λ littera scribunt. Latini autem, idque rectius *Bacchylum*. Quae subsequitur periocha de candido Christianorum disputatore, Italico caractere distincta, in nostris mss. non habetur, et a Scaligero exulare hinc penitus jussa est.

Ibid. *Questione orta in Asia.* Huc referendum omnino ipsiusmet Eusebii histor. lib. v, cap. 23, ex quo item suppleri Graeca nullo negotio poterunt.

Ibid. *Judaicum et Samariticum.* Pro *Samariticum* tres Palatini mss. *Sormaticum*, unus Parmensis *notum* pro *ortum* legit: ubi tamen cum Scaligero aliisque editis libris rescribendum est *notum*. Mirum hujus historiae neque in Edeseno chron. mentionem esse. Et discimus tamen e Spartiano fuisse abhinc triennio Antonino Severi filio decretum a senatu *Judaicum triumphum*, qui ad hocce bellum omnino referendus est. Neque probabilitate caret *Judaicum bellum* dici, quod in Syria (quae a Pescenii par-

tibus stabat) gestum est; siquidem Palestina, Judaeorum everso jam regno, addita est Syria, atque eodem fere nomine regionis venit. Quamquam et propriae Palestinam scimus crudeliter Severo habitam, ob Nigri causam. Vide iterum Spartianum.

Ibid. *Severus Parthos et Adiabenos.* Eutropius (a quo pronuntiat Scaliger Hieronymum haec totidem verbis descripsisse) in nupera recensione Havercampi juxta melioris notae codd. fidem, *Adiabenos* tacet, neque porro addit Severo *Adiabeni* cognomen, quae procul dubio e Spartiano infarta dicuntur: in reliquis etiam nonnihil differt. In nostris mss. ut et laudatis Scaligero atque aliis, *Azabenos*, et mox *Azabeni* scriptum est ex *Αζαβεν*, ut voluit, dialekti pronuntiatione. Qua de re saepe alias diximus, et initio epistolae 22 ad Eustochium. Quod rei caput est, haec recentiores chronologi, et noster Blanchinius ex nummis apud Mediobarbum, gesta referunt ante biennium; et certe altero aut tertio imperii sui anno Severus expeditionem in Parthos atque Adiabenos suscepit, Arabiam quoque fellec devastaverat. Fortasse autem Eusebius triumphum qui hocce anno de Parthis, Adiabenis, etc. vicis, Antonino Caracalle Severi filio a senatu decretus est, notat.

Ibid. *Severo imperante.*... *Septizonium.* In aliis libris *Septisodium* legere est, quod et Salmasius in vetustiore Palatino codice haberi adnotaverat, quamquam hoc negat Schurzfleischius. Quod alii libri habent *Septisodium*, amanuensis vitium videtur. Ne diutius hisce immoremur, vide, quod et Schurzfleischius monet, Mabillonii iter Italicum.

Ibid. *Romae quartus decimus.* Biennio ante, sive sub consulatu Tib. Saturnini et C. Galli, referunt Zephyrini electionem antiqui pontificum catalogi: e quorum notatione Blanchinius infert, tunc primum fuisse ab eo pascha celebratum, cum electus jam fuisset die 25 septembris anni superioris. Verum etiam biennio et decem mensibus supra Eusebii rationes sedem obtinuisse, docent idem veteres catalogi, et chronologi recentiores, qui ejus martyrium 26 die julii assignant coss. C. Brutto Presente, et T. Messio Extricato secundum. Alii 26 augusti dicunt, qua item die memoria ejus in Ecclesiis agitur: aliis 20 decembris, ut in vetustis aliquo martyrologiis, atque illo quod Hieronymi audit. Constat tamen ipse sibi Eusebius in hist. lib. v, cap. 28, ubi ordinatum tradit Zephyrinum

ἀπὸ τοῦ Ἰννατοῦ τῆς Σελήνου βασίλειος ἴτος anno principatus Severi circiter nono. At lib. vi, cap. 21, eundem scribit vita functum anno primo Elagabali, cum ἄλιος ἰσχυροῦς ἔτα, solidis annis octodecim sacerdotium obtinisset. Hunc pontificem cur in Græcis suis collectaneis Scaliger prætermiserit, non video.

Col. 478. *Persecutione in Christianos.* Huc referendus omnino locus est Hieronymi lib. de viris illustribus cap. 54: *Origenes... decimo Severi Pertinacis anno aduersum Christianos persecutione commota, a Leonide patre, Christi martyrio coronato, cum sex fratribus et matre vidua pauper relinquitur, annos natus circiter decem et septem.* Scaliger subdit huic periochæ grandioribus litteris quinta persecutio, quem titulum, ut et reliquos eiusmodi, ignorant mss. atque editi meliores libri.

Col. 477. *Musianus.* In Parmensi ms. continna orationis serie additur *al. Musonius*, atque ita quidem et in primo Palatino codice, teste Schurzleischio, appellatur. Vide laudatum modo Hieronymi librum de viris illustribus cap. 31, et nos ibi.

Ibid. *In hoc anno jubileum.* Scaliger hic grandioribus litteris ad tituli instar periocham apponit ejusmodi: *In hoc anno Jubileum a maioribus invenimus observatum, id est, duodecimo anno Severi et 252 Antiochenæ urbis.* Quæ verba et Pontacus quidem in nonnullis mss. invenit, sed meliore usus consilio, tanquam adventitia respuit. Sunt vero et absurda: nam quod Eusebii hallucinationi Scaliger tribuit, ut Jubileum huc referat, cum nullum potuerit celebrari neque secundum rationes Judaicas, neque secundum Eusebianas, hoc, inquam, temere facit, neque veri speciem ullam habet. Nostri etiam mss. ea penitus ignorant. Habet vero Lucensis ms. sed ad libri oram.

Ibid. *Clodio Albino... vallum per cxvii.* Apud Eutropium, a quo locum istum videtur Hieronymus delibasse, in accuratioribus plerisque libris cum editis, tum mss. ut et apud Cassiodorum et Victorem, centenarii nota non habetur, quæ etiam repugnare videtur Dionis et Spartiani testimoniis, ipsiusque rei veritati. Non enim, inquit Hearnius, tanta est insule eo loci (inter Itana nimirum æstuarium et Tina ostium) latitudo, etiamsi ipsum anfractuosum muri ductum ascendentem et descendentem persequaris, quod si etiam in Italica miliaria resolvas, paulo plus quam 80, ut recte numeravit

Spartianus, colligas. Procul dubio itaque librorum vitio numeri quinquagenarii illa nota in quibusdam codicibus penitus ommissa, in aliis cum nota centenarii (quod facile fieri potuit) commutata fuit. Mirari nihilominus subit, qui factum, ut pervaserit libros omnes Hieronymianos, eoque magis nonnullos Eutropii, a quo noster hausit. Orosium et sequiores alios nihil moror. Tempus quod spectat, malunt docti chronologi gestum in Severi annum decimum sextum, aut in sequentem differre. Vide Pagium et Blanchinum.

Ibid. *Severus moritur.* Editi vetustiores libri *Eburaci*: primus Palatinus ms. *Oboraci*, minus bene, teste Schurzleischio, qui et prætermisam penitus a Miræo fuisse hanc periocham notat.

Col. 480. *Antoninus... Severi filius.* Addidimus ex Parmensi ms. atque editis plerisque aliis libris que deerat verba, *Severi filius.* Maluimus autem cum Pontaco et Latinis aliis, præcipue autem cum Syncelli Græcis, annos quibus Caracalla regnasse dicitur, putare septem, non expleto tamen hoc ultimo, sed tantum inchoato. Constat enimvero eum diebus saltem aliquot (nam sunt qui tantum quatuor annumerent) sextum annum excessisse. Eutropius duos videtur menses adjoere, *defunctus est, iniquis, anno imperii sexto, mense secundo.* Pagius ex Dione duos præterea dies addit: nec moratur Spartianum hæc in re sibi minime constantem. Igitur qui sex tantum annos adseribunt, quos inter et Parmensis ms. est, et docti post Scaligerum non pauci, veritatis nonnihil detrahunt, et multum sibi in consequenti serie negotii fecerunt. Scaliger, ut de hoc uno dicam, coactus est, subsequentes reliquas olympiades solido anno posthabere: ut qui secundus est in nostra recensione, primum ille minuscujusque olympiades faciat. Adeo laborant apud eum continuo unius anni metachronismo: quod ut uno exemplo demonstrum, Censorinus, de die natali cap. 54, necem Maximini ad annum secundum olympiades 254 refert, qui in Scaligeriana recensione non secundus, sed primus est ejus olympiades annus. Dicemus ibi fortasse hæc de re iterum.

Col. 479. *Antoninus Caracalla.* Confer Spartianum, et Victorem utrumque, in Cæsariibus, et in epitome, et doctorem in eos interpretum notas. His adde Eutropium ad subsequentem periocham de thermis. Pro *Antoniniana*, erat *Antoniana*.

Col. 480. *Antoninus tam impatiens.* Atque hæc accepit Hieronymus ab Eutropio: iste a Spartiano, qui etiam Victori persuasit, Juliam novercam fuisse Caracallæ, non matrem, et porro ductam ab eo uxorem. Qui ab hac stant opinione, seu potius commento, Marciam dicunt matrem Caracallæ, Juliam vero Getæ. Sed reliqui scriptores, et Græci omnes, Oppianus, Dio, Herodianus, Philostratus, alique, pari consensu Juliam Augustam, quæ et Domna dicta est, Antonini Caracallæ, sicut et Getæ matrem faciunt, neque incestum hoc facinus probris perditissimi imperatoris accensent. Eadem hæc est Julia in antiqua inscriptione Albæ Julię inter Gruterianas pag. 6, quam se pressus est Scaliger non intelligere, et ut quaererent, chronologis eruditus et antiquitatis investigatoribus proposuit. Tantula res cruceum summo viro fixit. Vide Salmasium in notis ad laudatum Spartiani locum, p. 142.

Ibid. *Antoninus interfectur.* Subductis rationibus, malim Dionem, qui illa tempestate vivebat, et ad certum id nosse poterat, fidem adhibere: solos autem ille attribuit Caracallæ annos vite viginti novem. Hieronymus ab Eutropio sumpsit, hic autem a Spartiano, quem falsum eo loci esse, sibi que minime constare, Pagius ostendit. Vide et Casaubonum ad Spartiani Caracallam cap. 9.

Col. 479. *Abgarus, vir sanctus.* Mirum, hoc demum anno regem Edessæ nominari, quo regnum Edessenum finem accepit. Sic enim laudatus Assemanus vermaculus auctor constituit Dionysius Jacobitarum patriarcha in chronico: *Inchoatum fuit regnum Edessenorum olympiade 161, desit olympiade 249.* Et inferius ad annum Abrahamæ 2233: *Hic etiam regnum Edessenorum cessavit, quod annis trecentis quinquaginta duobus duraverat. Ab hoc vero tempore deinceps Romanis subjecti fuerunt.* Quibus quidem indicari annum primum Elagabali, laudatus Assemanus notat. Conciliare autem studet cum Dione, qui lib. lxxvii, de Antonino Caracalla scribit: *Cum ad ipsum tanquam ad amicum Abgarus rex Osrohenorum venisset, ei fidem fregit, comprehensumque coniecit in vincula, et Osrohenem rege destitutum cepit:* tunc enim, quod et Tillemontio placet, Edessenorum regno finis videtur impositus. Dissidii hæc est una causa. Inter postremum Caracallæ, et primum Elagabali, intermedium annus regni Macrini, ipsi deputatus est Elagabalo, qui imperium suum, ut Pagius notat,

ab ejusdem anni principio auspicari voluit, quod ad ipsum a Macrino Romanæ legiones defece- runt: adeptusque imperium, jussit Macrini nomen e fasibus abradi, suumque substitui, perinde atque ipse, non Macrinus, subsequentem proximo a Caracallæ morte annum aperisset. Ideo gestum adscribi et postremo Caracallæ, et primo Elagabali potuit: sed vero pressus ex Africano Eusebii (si propositum erat Abgari historiam, ac fatum Edesseni regni annotasse) Macrini temporibus illigavit. Ceterum in Pontacena editione male *Aggarus* scriptum erat pro *Avgarus*, aut *Abgarus*, quod idem est.

Ibid. *Marcus Aurelius Antoninus.* Iisdem Eutropius verbis, in quem videsis recentiores interpretes Cellarium atque Hearnium. Sed et nummi SACERDOS. DEI. SOLIS. ELAGABAL, inscripti sunt.

Ibid. *Romæ episcopatum suscepit.* Alii ex antiquis *Calactum* vocant. Superaddunt Boucherianus catalogus et liber pontificalis, *menses duos et dies decem.* E contrario nec solidum quinque- nium cum implevisse, contendunt accuratiores chronologi.

Col. 480. *Heliogabalum templum.* Legendum aut *Eliogabaleum*, aut *Eliogabali*, non injuria contendit Scaliger.

Col. 479. *In Palestina Nicopolis.* Quo anno condita est Nicopolis, consules fuere ipse Elagabalus iv, et Severus Alexander Cæsar. Sed cum ejus anni tres menses vix attigerit imperator (qui, teste Lampridio, ante diem pridie nonas martii interfectus est), veteres quidam scriptores ab Alexandro, non, ut Eusebius, ab Elagabalo, conditam urbem eam dicunt. Anastasius bibliothecarius: *Emmans Palestine castel- lum, de quo in sacris legitur evangelis, Alexandro Nicopolis est honorari decreta, legatione fungente Africano, qui historius in quinque libris descripsit.* Atque hoc est quod ex alio testimonio urget, et culpe tribuit Eusebio Scaliger, qui non intellexit, quo hæc pacto conveniant: Si enim, inquit, imperator Alexander dedit hanc coloniam, quomodo anno quarto Antonini Elagabali potuit, quando nondum erat imperator? Quare et causam hallucinationis Eusebii hanc commi- niseitur: quia quarto anno Elagabali Africana chronicon suum terminavit, Eusebium qui hoc habebat in animo, confudisse tempus terminati chronici cum tempore colonie deductæ. Plana erat, si quod erat res, fuisset accensus. Vera causa est, quam attigimus, cur alii ad